

Löpande utvärdering: Interreg Öresund – Kattegat- Skagerrak

Delrapport 2

Malmö, 3 maj 2018

Innehåll

1 Inledning.....	4
1.1 Dubbla syften i en lärande utvärdering.....	6
1.2 Metoder i utvärderingen	7
1.3 Fortsatt arbete.....	10
2 Programmets projektportfölj: Finns det förutsättningar att nå målen?.....	11
2.1 Grundläggande data om projekten i programmet	11
2.2 Projektens potential	12
2.3 Utvärderarnas bedömning.....	20
3 Projektens syn på genomförande och förankring.....	22
3.1 Fortsatt stor samsyn kring projektmålen	22
3.2 Fortsatt stort engagemang i projekten	23
3.3 Upplevda strukturella hinder	25
3.4 Önskar mera av aktivt stödjande.....	26
3.5 Utvärderarnas bedömning.....	27
4 Projektens resultatskapande.....	29
4.1 Projektledarnas bedömning	29
4.2 Följeforskarnas bedömningar och kommentarer	32
4.3 Två perspektiv på resultatskapande	33
4.4 Hinder för resultatskapande	35
4.5 Resultatskapande inom Grön ekonomi.....	36
4.6 Utvärderarnas bedömning.....	37
5 Fokus: Näringslivets medverkan i projekten.....	39
5.1 Därför deltar företagen	39
5.2 Företagens upplevelser av projekten	40
5.3 Företagens syn på resultat och mervärden	40
5.4 Utvärderarnas bedömning.....	41
6 Sammanfattande resultat och rekommendationer	42
6.1 Programmets genomförande	42
6.2 Projektens resultat	43
6.3 Programmets resultat	43
6.4 Rekommendationer från utvärderingen	44

Figurförteckning

Figur 1 Insatsområden och Specifika mål i Öresund-Kattegat Skagerrak-programmet 2014 - 2020.....	4
Figur 2 Schematisk karta över programområdet	5
Figur 3 Utvärderingsmodell för ÖKS-programmet.....	7
Figur 4 Utvärderarnas modell för gränsöverskridande mervärdesskapande.....	9
Figur 5 Övergripande bild över programmets interventionslogik	13
Figur 6 Projektledarnas syn på påståendet i figuren nedan (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016).....	23
Figur 7 Projektledarnas syn på påståendet att aktörerna i figurerna a-c är engagerade i projektens genomförande (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016).....	24
Figur 8 Projektledarnas syn på påståendet i figuren nedan (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016).....	24
Figur 9 Projektledarnas syn på påståendet att Olika nationell lagstiftning och regelverk utgör ett hinder för projektet (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016).....	26
Figur 10 Projektledarnas bedömning av tidhållning respektive möjlighet att nå målen Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016).....	30
Figur 11 Projektledarnas syn på för dem viktiga resultat i projekten	31
Figur 12 Programmets specifika mål	44

Tabellförteckning

Tabell 1 Programområdets regionala utbredning.....	5
Tabell 2 Fördelning mellan insatsområden (data tom mars 2018).....	12
Tabell 3 Aktivitetsindikatorer Innovation: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen).....	14
Tabell 4 Aktivitetsindikatorer Grön Ekonomi: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen).....	16
Tabell 5 Aktivitetsindikatorer Sysselsättning: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen).....	18
Tabell 6 Aktivitetsindikatorer Transport: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen).....	19

1 Inledning

Öresund-Kattegat-Skagerrak programmet (ÖKS-programmet) finansieras via Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) och är en del av EU:s struktur- och investeringsfonder (ESI). Programmet ingår i arbetet för att öka det territoriella samarbetet mellan unionens olika delar och länder och syftar specifikt till att uppnå målen för sammanhållningspolitiken genom ett starkare gränsregionalt samarbete.

I ÖKS fall innebär det att bidra till att nå målen om en smart, hållbar och inkluderande tillväxt i EU2020 strategin genom projekt med fokus på gränsregional samverkan och som bygger på ett gränsregionalt mervärde i området ”på tvärs” mellan Sverige – Danmark – Norge.

I denna programperiod är kraven att fokusera insatserna tydligare än tidigare. För ÖKS innebär det bl.a. att man valt fyra insatsområden med sammanlagt tio ”specifika mål”, såsom illustreras i figuren nedan (formuleringarna något förenklade). Resurserna i programmet har fördelats mellan de fyra insatsområdena så att Innovation är det budgetmässigt största insatsområdet med cirka 35 procent av budgeten, följt av Grön ekonomi (27), Sysselsättning (20) och Transport (18).

Figur 1 Insatsområden och Specifika mål i Öresund-Kattegat Skagerrak-programmet 2014 - 2020

Innovation	Grön ekonomi	Transport	Sysselsättning
Förbättra kapaciteten för FoU <ul style="list-style-type: none"> Öka antalet forskare verksamma gränsregionalt/internationellt, som samverkar med näringslivet inom ÖKS styrkeområden Öka tillämpad forskning och innovation	Utveckla nya och använda befintliga tekniker för minskad energianvändning och ökad andel förnybar energianvändning <ul style="list-style-type: none"> Öka antalet samarbeten för utveckling av ny teknik etc. för främja produktionen av förnybar energi Öka användningen av förnybar energi Minskad energiförbrukning i offentlig sektor	Effektiva och hållbara transporter för en sammanhängande attraktiv och tillgänglig gränsregion <ul style="list-style-type: none"> Förbättra tillgängligheten till och genom ÖKS Minska transporttiden med miljövänliga transporter (för människor och gods) till närmaste TEN-T knutpunkt Öka det miljövänliga transportarbetet	Främja potentialen genom att bidra till att integrera arbetsmarknaden och få bort gränshinder <ul style="list-style-type: none"> Främja ökad sysselsättning i egenföretag, mikroföretag och nya företag Öka antalet gränsarbetspendlare

Programområdet innefattar 4 regioner i Danmark, 3 i Sverige samt 8 i Norge (se tabell och skiss i figuren nedan). Norge deltar i det gränsregionala samarbetet i flera program – ÖKS, Sverige-Norge-programmet, Botnia-Atlantica-programmet och Nord-programmet. Som icke-EU medlem finansieras dock Norges deltagande i programmet i sin helhet av norska myndigheter, där norska staten bidrar med den del som motsvarar ERUF-medlen i Danmark och Sverige, medan den övriga medfinansieringen (precis som i Danmark och Sverige) främst kommer från regionala medel, men kan också komma från andra offentliga eller privata aktörer. Den statliga norska finansieringen kallas för *IR-midler*.

Programmet är geografiskt uppdelat på tre geografier. Öresundsområdet, Kattegat-Skagerrak och den programövergripande ÖKS-geografien. Projekt kan antingen omfatta aktörer i en delregion eller avse hela programområdet. I samtliga fall gäller dock att projekten måste omfatta parter i minst två länder. Projekt inom delområdena Öresund respektive Kattegat-Skagerrak prioriteras av respektive delområdes Styrkommitté. Projekt inom den övergripande ÖKS-geografien prioriteras av programmets Övervakningskommitté.

Genomförandet av programmet sker i en flernivåsamverkan på tvärs över landsgränserna. **Förvaltningsmyndighet** (FM) för programmet är Tillväxtverket (med kontor i Malmö), som har det övergripande ansvaret för programmets genomförande. Den norska delen av programmet har en särskild **norsk förvaltningsorganisation** (NFO), i form av Östfold fylke. Operativt genomförs programmet genom det **Gemensamma Sekretariatet** (GS), med kontor i Köpenhamn och Göteborg. Beslut om stöd till enskilda projekt fattas dels i programmets två **Styrkommittéer** (SK), dels i **Övervakningskommittén** (ÖK). ÖK fattar beslut i projekt som rör hela ÖKS-geografin. Det praktiska genomförandet sker i nära samverkan med **regionalt tillväxt- och utvecklingsansvariga myndigheter** (RTA) i respektive land, dvs. med regioner och fylken. Förutom projektbeslut har ÖK också en övervakande uppgift som rör programmets samlade genomförande. ÖK, som också utser en referensgrupp inom sig, har bl.a. till uppgift att styra utvärderingsarbetet kopplat till programmet.

Tabell 1 Programområdets regionala utbredning

Land	Region, Län, Fylke
Danmark	Hovedstaden – Sjaelland – Midtjylland – Nordjylland
Sverige	Skåne – Halland - Västra Götaland
Norge	Oslo – Akershus – Östfold – Buskerud – Vestfold – Telemark – Aust-Agder – Vest-Agder

Figur 2 Schematisk karta över programområdet

1.1 Dubbla syften i en lärande utvärdering

Den löpande utvärderingen (ibland även kallad följeforskning eller lärande utvärdering) skiljer sig från traditionella utvärderingar på två sätt; för det första genom att den genomförs parallellt med den insats som ska utvärderas, och för det andra genom att den vid sidan av det traditionella utvärderande syftet också har ett uttalat syfte att bidra till den överordnade målpuppfyllelsen för den insats som utvärderas.

I detta uppdrag är syftet därför att med en utvärdering av resultatutvecklingen i programmet som baserar sig på en förbättrad övergripande målpuppfyllelse. Ett uttalat syfte är också att i detta arbete nära involvera aktörer och intressenter som tillsammans skapar programgenomförandet. Även om resultatutvecklingen är i fokus, så är också frågan om programmets organisation och genomförande viktig att analysera, då dessa skapar grundförutsättningarna för resultat och målpuppfyllelse.

Här bör nämnas att flera av projekten också har särskilda projektutvärderare (följeforskare) knutna till sig. Alla projekt med en ERUF-budget som överstiger 2 MEUR har som beslutsvillkor att använda en extern utvärderare. Även mindre projekt kan välja att använda en extern utvärderare. Det är viktigt att notera att vårt uppdrag inte handlar om att utvärdera de enskilda projekten. Projekten och deras resultat sätts i denna utvärdering i sammanhanget av deras faktiska, förväntade eller potentiella bidrag till programmålens uppfyllande.

Ett ytterligare syfte är att bidra med kunskaper och erfarenheter från andra internationella samverkansprogram. Detta görs dock i huvudsak i samband med de lärseminarier som också utgör en del av utvärderingsarbetet.

Detta utgör den andra delrapporten i detta löpande utvärderingsuppdrag som sedan 2016 följer programmets genomförande och utvecklingen av dess preliminära resultat. Det huvudsakliga innehållet i denna rapport har bl.a. presenterats för Övervakningskommitténs referensgrupp för utvärdering. Den första delrapporten från utvärderingen lämnades under våren 2017.

Nedanstående utvärderingsfrågor utgör de mer detaljerade frågeställningarna för uppdraget:

- Hur bidrar programmet till att hantera de utmaningar som länderna står inför?
- Hur samspelar de fyra insatsområdena för att nå det övergripande syftet?
- Behöver justeringar göras?
- Vilken utveckling har skett i jämförelse med programperioden 2007 - 2013?
- Har de horisontella kriterierna integrerats i genomförandet och hur har i så fall de horisontella kriterierna använts för att nå bättre resultat i projekt och program?

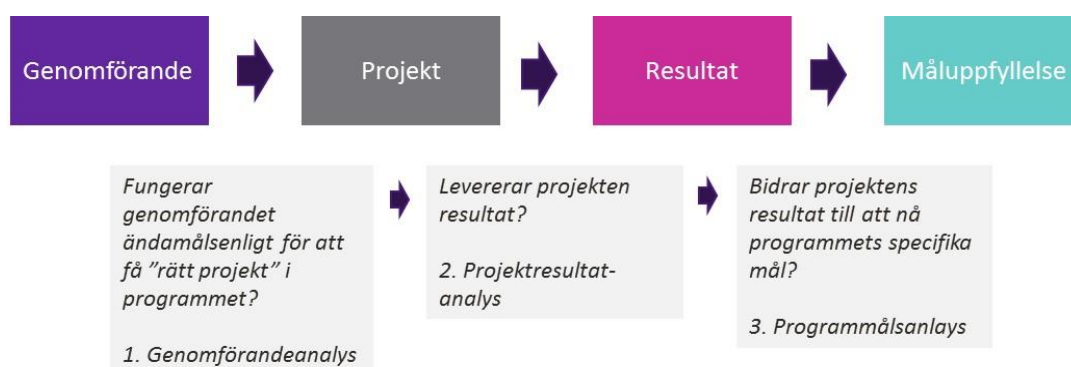
Dessa frågor ska belysas och besvaras både för respektive insatsområde och för programmet i sin helhet. Uppdraget är dock löpande och vilka av frågorna ovan som belyses kommer att variera med de olika delrapporterna. Nya frågor kan också tillkomma utifrån en dialog med uppdragsgivaren.

1.2 Metoder i utvärderingen

Utvärderingskonsortiet (som består av Kontigo AB, Teknologisk institut Danmark och Norges Institut för by og regionsforskning, härnäst kallat utvärderarna) har utformat en utvärderingsprocess som kan beskrivas med hjälp av nedanstående figur¹.

Figur 3 Utvärderingsmodell för ÖKS-programmet

Utvärderingen fokuserar fyra olika aspekter av programmet: Genomförandet, Projekten, Resultaten och Måluppfyllelsen. Logiken är att för att nå de övergripande programmålen så behöver projekten leverera resultat och genomförandeorganisationen behöver säkerställa att rätt projekt får stöd och får förutsättningar att leverera. En förutsättning för framgång är att hela den logiska kedjan – programlogiken – fungerar.

Utvärderingen handlar därför om att särskilt analysera länkarna i den logiska kedjan. Vi gör detta i tre olika typer av analyser:

1. **Genomförandeanalys:** Har vi ett genomförande som fungerar ändamålsenligt och som gör att vi får "rätt projekt" i programmet?
2. **Projektresultatanalys:** Levererar projekten verkligen resultat?
3. **Programmålsanalys:** Bidrar projektresultaten dessutom till att programmålen (se figur 1) kan nås?

I denna delrapport är fokus på de två senare typerna av analyser, projektresultatanalys och programmålsanalys.

¹ I arbetet med denna rapport har merparten av utvärderingsuppdraget genomförts av Kontigo och Teknologisk institut.

I samråd med uppdragsgivaren och med Övervakningskommitténs referensgrupp för utvärdering har vi kommit överens om några särskilda fokuseringar i denna rapport i jämförelse med den tidigare.

Vidare fortsätter vi att skifta fokus mellan de olika insatsområdena i analysen. Detta berör främst de s.k. kollegiala lärseminarierna där målet för denna rapport var att fånga upp insatsområdena Grön ekonomi och Transport som inte ingick i den tidigare rapportens särskilda fokus.

En annan överenskommelse har handlat om att försöka få en fördjupad bild av villkoren för och resultatet av näringslivets medverkan i programmet. En särskild bakgrund till detta är att programmet jämfört med tidigare programperioder möjliggör för företagen att vara stödmottagare och partner i programmet.

Slutligen finns här också en önskan om en tydligare integrering av följeforskarperspektivet i projektresultatanalysen.

Utöver detta har vi också bedömt att vi i denna rapport något tonar ner frågan om hur de horisontella kriterierna har hanterats i programmet. Denna behandlades mer utförligt i föregående rapport. Programorganisationen har som en följd av vår förra rapport också förstärkt vissa av insatserna med koppling till dessa kriterier, men dessa har sannolikt inte hunnit ge någon påtaglig effekt ännu. Vi väljer därför att avvakta med denna fråga till nästkommande rapport.

Vi återkommer nedan till hur vi mer i detalj har behandlat dessa önskemål om förändrat fokus i den aktuella rapporten.

1.2.1 Projektresultatanalys

Projektresultatanalysen i denna rapport grundar sig på fyra huvudsakliga källor. För det första används data hämtade från vår projektdatabas. För det andra används information från den enkät som skickades till projektledarna under hösten 2017, och som besvarades av 25 projekt eller 90 procent av de som fick enkäten. Resultaten från enkäten kan också jämföras med motsvarande enkät till projektledarna som skickades ut ett år tidigare, dvs. hösten 2016.

För det tredje har vi använt oss av följeforskarnas resultat. Genom ett dialogmöte med ett antal följeforskare och genom en metaanalys av tillgängliga följeforskningsrapporter har vi också kompletterat projektresultatanalysen.

För det fjärde bygger projektresultatanalysen på två s.k. kollegiala lärseminarier som genomfördes i november 2017, där det ena behandlade området Grön ekonomi och det andra var ett uppsamlingsseminarium med representanter för projekt inom olika insatsområden.

Jämfört med den tidigare rapporten har vi också kompletterat underlaget med två ytterligare studier: dels en analys baserade på projektföljeforskarnas rapporter och på ett seminarium med ett urval av dessa, dels kompletterande intervjuer med deltagande företag i ett urval av projekten.

Mer detaljerade metodbeskrivningar återfinns i respektive kapitel nedan och i bilagor.

1.2.2 Programmålsanalysen

Programmålsanalysen bygger på en sammanvägning av de båda tidigare analysernas resultat. Här handlar det dels om att bedöma potentialen för att nå de olika insatsområdenas specifika mål, dels om att bedöma det samlade mervärdet av programmets insatser.

I programmålsanalysen har utvärderarna använt en modell för att analysera och bedöma det gränsregionala mervärdet av insatserna. Syftet med det gränsregionala samarbetet är att det ska leda till tydliga mervärden från samverkan. För att det ska nås kan olika vägar att nå mervärden användas, men oavsett väg så är djupet av samverkan ofrånkomligen en viktig aspekt. I figuren nedan illustrerar vi den mervärdesmodell för gränsregional samverkan som utgjort en utgångspunkt för vår programmålsanalys.

Figur 4 Utvärderarnas modell för gränsöverskridande mervärdesskapande

Former för gränsöverskridande samverkan

Mervärdesskapande bas

Källa: Kontigo AB

I figurens bas illustrerar vi hur gränsregionala samverkansmervärden kan skapas: antingen genom att gränshinder överbryggas, eller att man ser gränsen som en tillgång som kan utnyttjas, eller att man genom gränsöverskridande samverkan kan skapa en större kritisk massa för det syfte man vill uppnå.

I figurens övre del illustrerar vi olika grader/djup för samverkan, där vi menar att mervärdesskapandet underlättas i takt med att samverkan kan fördjupas (dvs. ju längre åt höger i figurens övre del vi befinner oss). Längst till vänster avser vi en samverkan som syftar till att skapa och bygga upp relationerna mellan olika aktörer. Denna typ av samverkan skapar vad vi kallar för potentiella mervärden, dvs. de måste tas i bruk i konkreta aktiviteter innan de realiserar. I mitten av figuren avser vi en typ av samverkan som främst handlar om olika former av kunskapsöverföring. För att vara en reell sådan samverkan så bör denna kunskapsöverföring vara dubbelriktad (ömsesidig). Detta skapar mervärden på de platser som omfattas av kunskapsöverföringen men mervärdena stannar lokalt (på respektive plats). Slutligen har vi en typ av samverkan som handlar om att man

arbetar gemensamt med någon uppgift som relaterar till basen i figuren. Denna typ av samverkan är den som verkligen realiserar det gränsregionala mervärdet.²

1.3 Fortsatt arbete

Detta är som nämnts den andra delrapporten från utvärderingen. Skriftliga rapporter från utvärderarna utgör dock bara en del i återrapporteringen och lärandet från den lärande utvärderingen. Minst lika viktigt är den kontinuerliga återföringen och involveringen av programmets intressenter i de olika stegen i utvärderingsarbetet. Hittills har bl.a. dryga trettioalet projekt deltagit i de kollegiala lärseminarierna. Utöver detta har vi också haft en nära dialog med projektföljeforskarna från ett antal projekt, både i form av seminarium och enskilda intervjuer/samtal. Under 2017 genomfördes även ett lärseminarium riktat mot aktörerna i genomförandeorganisationen.

Den detaljerade inriktningen för det fortsatta utvärderingsarbetet kommer att diskuteras med programorganisationen och Övervakningskommitténs referensgrupp för utvärdering. Utvärderarna har värdesatt de kollegiala lärseminarierna, som vi tror också varit värdefulla för projekten. Men vi ser också ett behov av att stärka projektresultatanalyserna framöver, vilket vi tror kommer att kräva mera intervjuer med projekten enskilt, vid sidan av de metoder vi redan tillämpat.

---

² Denna modell har utvecklats av Kontigo AB och utgör en utgångspunkt för utvärderingen. Sedan vårt anbud antogs har en snarlik modell utvecklats av genomförandeorganisationen, som bl.a. används i kommunikationen kring programmet. Utvärderarna använder fortsatt den modell som vi tagit fram i vårt analys- och utvärderingsarbete då vi menar att den skiljer tydligt mellan *vad* som samverkan byggs av och *hur* samverkan bedrivs vilket är viktiga aspekter ur ett utvärderingsperspektiv.

2 Programmets projektportfölj: Finns det förutsättningar att nå målen?

En avgörande förutsättning för ÖKS-programmets möjligheter att nå målen är att programmet finansierar ”rätt projekt”. Med rätt projekt avses projektens möjligheter att leverera de resultat som sammantagna skapar en bra måluppfyllelse för programmet. I det här avsnittet redovisar vi grundläggande uppgifter om projekten i programmet.

I vårt arbete med denna delrapport har vi utgått från de uppgifter vi fått från programorganisationen under våren 2018. I allt väsentligt grundar sig analysen i detta avsnitt på data som var aktuella den 31 mars 2018.

2.1 Grundläggande data om projekten i programmet

Fram till och med mars 2018 har totalt 52 projekt beviljats. Av dessa är 39 genomförandeprojekt och 13 förprojekt. De hittills beslutade projekten har en total budget om 74,5 meur i EU-medel samt 7,7 meur i norska IR-midler. Det innebär att 58 procent av de budgeterade EU-medlen hittills är intecknade i beslutade projekt.

Flest projekt återfinns fortfarande inom insatsområdet Innovation med 14 beviljade projekt och 3 förprojekt. Totalt har nästan 40 meur beviljats i EU-medel och knappt 4 meur i form av norska IR-midler. Tillsammans innebär detta att nästan 90 procent av de budgeterade EU-medlen för området Innovation har intecknats i beslut.

Något färre – 11 – projekt är beviljade inom insatsområdet Sysselsättning. Här tillkommer 4 förprojekt. Tillsammans omsluter dessa projekt en beviljad EU-budget om knappt 16 meur samt ytterligare 1,3 meur i norska IR-midler. Detta innebär att 62 procent av EU-medlen inom insatsområdet är intecknade i beslut.

Inom området Grön ekonomi är 7 projekt och 4 förprojekt beviljade. Tillsammans har dessa en beviljad budget EU-medel om 14,5 meur samt 2 meur i norska IR-midler. Detta innebär att 42 procent av de totalt budgeterade EU-medlen nu intecknats i beslutade projekt.

För området Transporter är det också 7 projekt beslutade samt 2 förprojekt. Tillsammans har de beviljats 4,6 meur i EU-medel samt 0,6 meur i norska IR-midler. Detta betyder att 20 procent av de totalt budgeterade EU-medlen för insatsområdet nu är intecknade i beviljade projekt.

Detta betyder att vi har en genomsnittlig projektstorlek, räknat på både EU-medel och norska IR-midler och räknat på genomförandeprojekt, på cirka 2,1 meur. De största projekten finns i insatsområdet Innovation med en genomsnittlig storlek på 3,1 meur och de minsta inom området Transporter med en genomsnittlig projektstorlek på 700 teur. Här ska noteras att ett projekt - ESS Max IV: Cross Border Science and Community – bidrar till att väsentligen höja genomsnittsstorleken inom insatsområdet Innovation. Men även utan detta projekt är den genomsnittliga projektstorleken störst inom Innovation.

Av tabell 2 nedan kan vi också dra slutsatsen att projektportföljen fortfarande är relativt ojämnt fördelad, med exempelvis 89 procent av EU-resurserna inom området Innovation intecknade i beslutade projekt jämfört med bara 20 procent för området Transport. Samtidigt har de nya beslutade projekten bidragit till en viss utjämning i jämförelse med delrapport 1. Andelen intecknade resurser är nu 62 respektive 42 procent för övriga insatsområden. Den totala andelen intecknade resurser har ökat till 58 procent.

Tabell 2 Fördelning mellan insatsområden (data tom mars 2018)

Insatsområde	Antal genomförandeprojekt	Antal förprojekt	Beviljat belopp EU (meur)	Beviljat belopp IR (meur)	Genomsnittlig projektstorlek (meur) ³	Andel av total budget (EU)
Innovation	14	3	39,7	3,7	3,1	89
Sysselsättning	11	4	15,8	1,3	1,5	62
Grön ekonomi	7	4	14,5	2,0	2,36	42
Transport	7	2	4,6	0,6	0,7	20
Hela programmet	39	13	74,3	7,7	2,1	58

Källa: Data från Programsekretariatet, mars 2018.

Totalt är 398 partners involverade i de beslutade projekten. Detta betyder förstås att programmet samlat når ut till ett betydande antal organisationer i programområdet. Flest partners (179 st) kommer från Sverige. Från Danmark återfinns 173 partners och från Norge 65 partners. Statistiken över antalet partners ger en bild av projektens komplexitet. I synnerhet inom insatsområdena Innovation och Grön ekonomi är projektens budgetmässiga storlek också kopplad till antalet partners i projekten. Inom insatsområdena Innovation och Grön Ekonomi finns i genomsnitt 13 - 14 partners per projekt. Inom Transport och Sysselsättning är antalet partners i genomsnitt 7 – 8.

2.2 Projektens potential

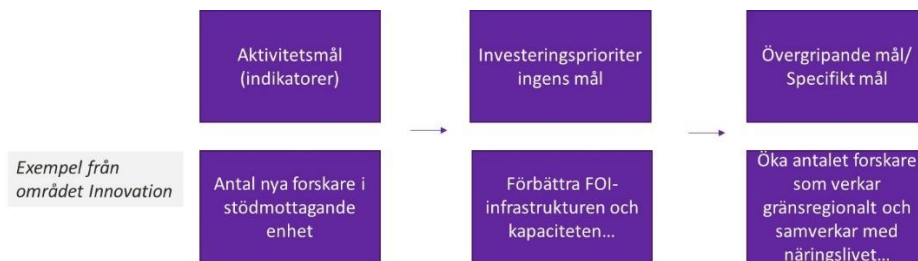
Portföljens sammansättning är avgörande för programmets möjligheter att nå målen. Programmålet ska nås genom att de s.k. specifika målen för respektive insatsområden uppnås. Under varje specifikt mål finns ett antal s.k. investeringsprioriteringar, områden där projektens aktiviteter ska fokuseras och som sen ska leda till måluppfyllelse för de specifika målen. Detta illustreras i princip i figuren nedan.

³ Avser genomförandeprojekt samt beräknat på både EU-medel och norska IR-midler.

Principen illustreras också med ett exempel från insatsområdet Innovation. Här är ett av insatsområdets specifika mål att *Öka antalet forskare som verkar gränsregionalt/internationellt, samverkar med näringslivet och arbetar inom ÖKS styrkeområden*. Enligt programmets insatslogik ska detta uppnås genom projekt som *förbättrar forsknings- och innovationsinfrastrukturen och kapaciteten att utveckla spetskompetens inom forskning och innovation samt främja kompetenscentrum, särskilt sådana av europeiskt intresse*. De aktivitetsindikatorer som används för att bedöma om vi är "på väg mot måluppfyllelse" är: 1) *Antalet nya forskare i stödmottagande enhet*; 2) *Antalet forskningsinstitut som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt*.

Figur 5 Övergripande bild över programmets interventionslogik

Liknande insatslogik finns för samtliga områden. Nedan analyserar vi projektens potential att adressera de specifika målen för respektive insatsområde.

2.2.1 Insatsområde Innovation

För området Innovation har inga nya projekt tillkommit sedan delrapport 1. Efter den översyn (kvalitetssäkring) som gjordes för de förväntade värdena för aktivitetsindikatorer under våren 2017 och som inkluderades i delrapport 1 har inga ytterligare förändringar gjorts. Detta gör att de förväntade värdena nu (kolumn: delrapport 2) är identisk med de förväntade värdena i delrapport 1 för detta insatsområde.

Tabell 3 Aktivitetsindikatorer Innovation: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen)⁴

Specifikt mål	Aktivitetsindikator	Förväntat värde i delrapport 1 ⁵	Förväntat värde, delrapport 2	Utfall nu ⁶	Program mål ⁷
Öka antalet forskare verksamma gränsregionalt/internationellt, som samverkar med näringslivet inom ÖKS-området	Antal forskningsinstitut som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt	39	39	26	15
	Antal nya forskare i stödmottagande enheter	62	62	51	25
Öka tillämpad forskning och innovation	Antalet företag som får stöd	229	229	124	60
	Antalet företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	79	79	65	10
	Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	93	93	65	50
	Antal företag som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt	56	56	3	100
	Antal organisationer som deltar i gränsöverskridande innovationsinriktade aktiviteter	459	459	263	100

⁴ Färgerna indikerar vår bedömning för hur programgenomförandet utvecklas med avseende på utvecklingen av indikatorerna. **Grön färg** indikerar att det finns skäl att indikatorn (för det avseende som avses med färgen) utvecklas så att det finns skäl att tro att målet kommer att nås vid programmets avslutande, bl.a. med hänsyn till hur stor andel av resurserna som hittills beslutats. **Gul färg** indikerar att det finns anledning att följa upp den fortsatta utvecklingen för att säkerställa måluppfyllelse. **Röd färg** indikerar att vi har skäl att befara att målet inte kommer att kunna uppnås såvida inte särskilda åtgärder vidtas.

⁵ Med förväntat värde (i delrapport 1 respektive 2) avser vi det samlade värdet för aktivitetsindikatorerna som de beslutade projekten vid tidpunkten för respektive delrapport "utlovar" att de ska uppnå.

⁶ Med Utfall nu avser vi det hittills inrapporterade utfallet som projekten har uppgett att de realiserat i samband med denna delrapport.

⁷ Programmålet avser det mål som satts för respektive indikator i programmet.

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data från GS)

Utvärderarna noterade i delrapport 1 att det, uttryckt i de förväntade värdena för aktivitetsindikatorerna, fanns höga ambitioner om att i projekten skapa aktiviteter som i sin tur kan bidra till målluppfyllelse vad gäller de specifika målen inom detta insatsområde. Eftersom inga nya projekt tillkommit och en översyn över kvaliteten i inrapporterade förväntade data redan gjordes innan den förra rapporten är förväntningarna för aktivitetsindikatorerna nu de samma som de var för ett år sen för detta insatsområde. De inrapporterade förväntade värdena överstiger de flesta av målen för aktivitetsindikatorerna (ibland med god marginal) med de hittills beslutade projekten, vilket också är rimligt mot bakgrund av att en stor andel av medlen redan allokerats i beslutade projekt. Vi har nu också tillgång till utfallet för indikatorerna (alltså realiserade aktiviteter) per den 31 mars 2018. Även här ser vi att den absoluta merparten av målen redan nåtts och överträffats.

Ett undantag i sammanhanget är indikatorn *Antal företag som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt* där det förväntade värdet för hittills beslutade projekt är 56, att jämföra med målvärdet på 100. Det hittills uppnådda värdet för samma indikator är 3. Här finns det således enligt vår bedömning skäl att anta att målvärdet riskerar att inte kunna uppnås.

Att tolka målluppfyllelsen för insatsområdet utifrån enskilda indikatorers värden är dock svårt. Bedömningen försvåras av att projekten bara behöver välja att rapportera på en aktivitetsindikator, vilket betyder att de kan välja att rapportera på indikatorer som de uppfattar som enklare att uppnå även om de också i praktiken driver aktiviteter som bidrar till andra indikatorers målluppfyllelse.

En tolkning skulle kunna vara att projekten väljer bort den indikator som kan vara svårare att "uppnå". Programmets konstruktion innebär att projekten bara behöver välja en indikator. Detta skulle kunna betyda att *antalet företag som deltar i gränsöverskridande (etc.) forskningsprojekt* skulle kunna vara större men att detta inte är en indikator som projekten valt att rapportera på. En annan tolkning kunde vara att just den delen som handlar om gränsöverskridande samverkan med företag har fått en mindre framträdande roll i programmet än den borde, eller är svårare att uppnå för projekten. Just den stora diskrepansen mellan förväntade aktiviteter och hittills uppnådda talar måhända för denna senare tolkning.

Ser vi till hela den samlade bilden av aktivitetsindikatorerna för insatsområdet är bilden att projekten är väl igång och att de förefaller leverera på de flesta av indikatorerna. Som noterades i delrapport 1 menar vi att aktivitetsindikatorerna är ofullständiga när det gäller att spegla förutsättningarna att nå de specifika målen. För det första specifika målet saknar vi indikatorer som återspeglar den delen i målet som betonar *samverkan med näringslivet*. För det andra specifika målet så väcker den långsammare utvecklingen av indikatorn *Antal företag som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt* frågor om projektens potential att skapa den typen av samverkan.

Detta talar alltså för att det fortfarande finns anledning för GS och aktörerna i programmet att uppmärksamma projektens förmåga och förutsättningar att skapa en gränsöverskridande samverkan mellan akademien och näringslivet.

2.2.2 Insatsområde Grön ekonomi

De specifika målen inom insatsområdet Grön ekonomi är:

- Öka antalet samarbeten för utveckling av ny teknik etc. för att främja produktionen av förnybar energi
- Öka användningen av förnybar energi
- Minska energiförbrukningen i offentlig sektor

För projekten med något av de två första specifika målen så finns två olika aktivitetsindikatorer att välja på. För projekt med det specifika målet att minska energiförbrukningen inom offentlig sektor finns sammanlagt tre aktivitetsindikatorer att välja på. Även här gäller att projekten bara behöver välja att rapportera på en av indikatorerna. Tabellen nedan visar läget den 31 mars 2018.

Tabell 4 Aktivitetsindikatorer Grön Ekonomi: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen)

Specifikt mål	Aktivitetsindikator	Förväntat värde, delrapport 1	Förväntat värde i delrapport 2	Utfall nu	Program mål
Öka antalet samarbeten för utveckling av ny teknik etc. för att främja produktionen av förnybar energi	Antal forskningsinstitut som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt	18	24	18	15
	Öka användningen av förnybar energi	196	204	315	30
Minskad energiförbrukning i offentlig sektor	Antal kompetenshöjande åtgärder för minskning i offentlig infrastruktur	39	67	3	40
	Antal deltagande organisationer i kompetenshöjande åtgärder	50	50	36	200
	Energiförbrukning i offentlig verksamhet (procents förändring)	?	?	0	-6

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data från GS)

För insatsområdet Grön ekonomi ser vi vissa förändringar i förväntade värden mellan denna rapport och delrapport 1. Framför allt ser vi ökade förväntade värden för indikatorerna inom de två första specifika målen liksom för aktivitetsindikatorn *Antal kompetenshöjande åtgärder för minskad energiförbrukning inom offentlig infrastruktur*. När det gäller aktivitetsindikatorn för minskad energiförbrukning i offentlig sektor kan denna inte bedömas i nuläget.

När det gäller utfallet av indikatorerna ser vi att det för aktivitetsindikatorerna inom det specifika målet *Minskad energiförbrukning i offentlig sektor* är relativt långt kvar till de uppställda målen för indikatorerna. I övrigt är målen redan uppnådda eller överträffade. I fallet med indikatorn *Antal samarbeten, verktyg, piloter och tester* kan vi ana att det föreligger någon skillnad i hur denna tolkas av projekten jämfört med hur den tolkades i programskrivningen. Skälet till denna förändring, menar GS, är att de ursprungliga definitionerna för indikatorerna inte fungerade i praktiken varför en ny definition togs fram.

Jämfört med förhållandena i delrapport 1 är den förväntade måluppfyllelsen nu fördelad på flera projekt vilket leder till en minskad sårbarhet för programmets måluppfyllelse. Vi menar också att det nu finns flera projekt som syftar till att uppnå målet om *minskad energiförbrukning i offentlig sektor* men att det ännu är tidigt att bedöma projektens samlade potential att nå målen.

2.2.3 Insatsområde Sysselsättning

De specifika målen inom insatsområdet Sysselsättning är:

- Främja ökad sysselsättning i egenföretag, mikroföretag och nya företag
- Öka antalet gränsarbetspendlare

Projekten med målet om att främja ökad sysselsättning i egenföretag, mikroföretag och nya företag har sammanlagt fem olika indikatorer att välja på. Den sista av indikatorerna (*Antal samarbeten, nätverk, avtal, planer, strategier*) delar man med projekten med målet om att *Öka antalet gränspendlare*. Projekten med det senare målet har också ytterligare en indikator att välja.

De hittillsvarande 11 projekten har rapporterat en förväntad måluppfyllelse för sammanlagt 6 aktivitetsindikatorer, enligt tabellen nedan.

Tabell 5 Aktivitetsindikatorer Sysselsättning: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och program mål (enhet enligt tabellen).

Specifikt mål	Aktivitetsindikator	Förväntat värde, delrapport 1	Förväntat värde i delrapport 2	Utfall nu	Program mål
Främja ökad sysselsättning i egenföretag, mikroföretag och nya företag	Antal företag som får stöd	363	575	137	100
	Antal nya företag som får stöd	281	267	87	100
	Sysselsättningsökning i företag som får stöd	1 138	1098	36	25
	Antal deltagande företag	858	1050	262	250
Främja ökad sysselsättning i egenföretag, mikroföretag och nya företag, Öka antalet gränsarbetspendlare	Antal samarbeten, nätverk, avtal, planer, strategier	183	153	84	19
	Antal deltagare i gränsöverskridande rörlighetsinitiativ	1 137	1625	614	2 000

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data från GS)

Vi noterar att de beslutade projekten förväntas bidra till att aktivitetsindikatorerna med något undantag uppnås och överträffas. I vissa fall – t.ex. för indikatorn sysselsättningsökningen i företag som får stöd – är skillnaden mellan målvärde och förväntat värde mycket stor. Detta förklaras bl.a. av att vissa indikatorer omdefinierats sedan programmets skrevs. För indikatorn *sysselsättningsökning i de företag som får stöd* bidrar de nya beslutade projekten till ett minskat beroende av enskilda projekt för att uppnå resultaten. Den förväntade måluppfyllelsen för denna aktivitetsindikator överskrider dock fortfarande många gånger det samlade målet för programmet. Man bör fortsatt förhålla sig skeptiskt till möjligheterna att realisera målen om sysselsättningsökning i de företag som får stöd, enligt utvärderarnas bedömning. Enligt programmets vägledning till projekten angående hur aktivitetsindikatorerna ska mätas, så är det fortfarande tydligt att den rapporterade sysselsättningsökningen ska avse heltider som rimligen kan tillskrivas projektet.

Även för indikatorn *Antal deltagare i gränsöverskridande rörlighetsinitiativ* gäller att de nu beslutade projekten bidrar till att utjämna ansvaret för indikatorns uppfyllelse.

Ser vi till utfallet av aktivitetsindikatorerna ser vi även här en förhållandevis god utveckling. För fyra av sex av indikatorerna är målvärdet redan uppnått genom hittills inrapporterat utfall. För de övriga

två indikatorerna – *Antal nya företag som får stöd* och *Antal deltagare i gränsöverskridande rörlighetsinitiativ* – så är målvärdena ännu inte uppnådda men bedöms ändå ligga i ett härad där vi menar att möjligheten för måluppfyllelse inom programtiden ändå finns. Längst ifrån ligger man för indikatorn *Antal deltagare i gränsöverskridande rörlighetsinitiativ* där man i nuläget har uppnått cirka 30 procent av målvärdet, vilket vi bedömer kräver en nära uppföljning framöver.

Vi menar också att de förväntade värdena för sysselsättningsökning i företag som får stöd sannolikt är kraftigt överskattade men att målet för aktivitetsindikatorn ändå har förutsättningar att nås.

2.2.4 Insatsområde Transport

De specifika målen inom insatsområde Transport är:

- Förbättra tillgängligheten till och genom ÖKS-området
- Minska transporttiden (med miljövänliga transporter till närmaste TEN-T-nod)
- Öka det miljövänliga transportarbetet

Aktivitetsindikatorn är dock den samma för samtliga tre specifika mål - *Antal samarbeten, nätverk, avtal, planer, strategier*.

Tabell 6 Aktivitetsindikatorer Transport: förväntat värde (nu och i delrapport 1), utfall och programmål (enhet enligt tabellen).

Specifikt mål	Aktivitetsindikator	Förväntat värde, delrapport 1	Förväntat värde i delrapport 2	Utfall nu	Programmål
Förbättra tillgängligheten till och genom ÖKS-området	Antal samarbeten, nätverk, avtal, planer, strategier	0	0	0	3
Minska transporttiden (med miljövänliga transporter till närmaste TEN-T-nod)	Antal samarbeten, nätverk, avtal, planer, strategier	3	21	3	4
Öka det miljövänliga transportarbetet	Antal samarbeten, nätverk, avtal, planer, strategier	112	122	55	8

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data från GS)

Totalt planeras således 143 olika samarbeten, nätverk, avtal, planer eller strategier inledas genom de projekt som hittills har beslutats inom insatsområdet. Detta ska ställas i relation till målet om totalt 15 sådana samarbeten. Vi menar att vi har goda förutsättningar att nå aktivitetsmålen för samarbeten som syftar till att *Minska transporttiderna till närmaste TEN-T-nod* och att *Öka det miljövänliga transportarbetet*. Målen för indikatorerna är uppnådda och överträffade om beslutade projekt når sina förväntade nivåer. För samarbeten med syftet att *Förbättra tillgängligheten* saknas ännu projekt och det finns därför anledning att särskilt följa utvecklingen av indikatorn för detta mål.

2.3 Utvärderarnas bedömning

I förhållande till programmets projektportfölj så ser vi fortsatt en obalans, främst i form av att området Innovation redan in-tecknat merparten av budgeten i beslutade projekt och att området Transport fortsatt endast in-tecknat en mindre del av resurserna i programmet i hittills beslutade projekt. Noteras bör ju då att volymen för området Transport är väsentligt mindre varför enstaka projekt kan komma att innebära en betydande förändring av den in-tecknade andelen resurser. Noteras bör också att ett förväntat återflöde från projektens beviljade resurser kan möjliggöra att man exempelvis får möjlighet att prioritera nya projekt inom området Innovation trots att resurserna i det närmaste är fullt in-tecknade i nuläget.

Vi noterar dock att tillkommande projekt sedan förra rapporten ändå på marginalen bidrar till att justera dessa obalanser. Vi har i nuläget en ökad andel in-tecknade resurser i samtliga andra insatsområden. För områdena Sysselsättning och Grön ekonomi är andelarna in-tecknade resurser nu 62 respektive 40 procent. Området Transport släpar trots nya projekt fortfarande efter och in-tecknandegraden är under 20 procent.

I den tidigare rapporten reste vi frågan om obalansen i projektportföljen är ett problem för programmet. Vi hävdade då att det kan vara så om det var så att den låga efterfrågan inom insatsområdet Transport är ett uttryck för reellt bristande intresse för frågan och givet att projekt av för låg kvalitet har släppts igenom inom insatsområde Innovation. I linje med vår tidigare rapport menar vi preliminärt att flera av projekten har en svag anknytning till innovationer och kontakter med företag och istället i hög grad kommit att handla om vad vi kan kalla för mer renodlade forskningsprojekt. Det är vår bedömning att man i styr- och övervakningskommittéer borde ha bevakat detta närmare. Vi kommer även i det fortsatta utvärderingsarbetet att just beakta dessa frågor.

Precis som i förra rapporten är måluppfyllelsen av aktivitetsindikatorerna hög. Målen för de flesta indikatorer är om vi ser till de förväntade målen för de beslutade projekten redan uppnådd och i flera fall överträffad med bred marginal. Som vi hävdade i delrapport 1 så finns en risk för att målen för aktivitetsindikatorerna är allt för lågt satta. En förklaring till detta kan vara den omtolkning av indikatorerna som gjorts sedan programmet skrevs.

Jämfört med den föregående rapporten har vi nu också tillgång till inrapporterad "faktisk" måluppfyllelse för indikatorerna. Vi konstaterar här att utvecklingen av uppnådda aktivitetsindikatorer i allt väsentligt ser bra ut, med hänsyn tagen till hur långt man har kommit i genomförandet av projekten och av de olika enskilda insatsområdena. Några undantag har dock noterats i analysen ovan.

Ytterligare en utmaning kring programmet och därmed också kring projektportföljen är svårigheten att sätta specifika mål och aktivitetsindikatorer som verkligen mäter projektens bidrag i form av gränsöverskridande mervärden (se figur 4 ovan). Projekten kan både visa god måluppfyllelse för

aktivitetsindikatorerna och ses bidra till de flesta av de specifika målen i hög grad, utan att för den skulle bidra med ett tydligt gränsöverskridande mervärde. Det finns således ett visst glapp mellan de olika insatsområdenas respektive insatslogiker (t.ex. figur 5 ovan) och den logik som byggs upp kring programmets gränsöverskridande mervärden (figur 4). Vi ska därför också återkomma till denna fråga nedan.

Mot bakgrund av detta vill vi varna för att aktivitetsindikatorerna kanske inte ger en helt rättvisande bild av vilken potential projekten har när det gäller att nå programmets specifika mål eller för den delen att påverka resultatindikatorerna i positiv riktning. Detta är också en anledning till att man från genomförandeorganisationens sida också initierat ett arbete för att närmare följa resultatutvecklingen utifrån projektens egna målsättningar, men inte heller där fångar man tydligt just de gränsöverskridande mervärden enligt utvärderarnas preliminära bedömning.

3 Projektens syn på genomförande och förankring

I detta kapitel beskriver vi med utgångspunkt i projektledarenkäten och i de genomförda lärseminarierna projektens syn på genomförandet och förankringen. Ett väl fungerande genomförande är en förutsättning för resultat i projekt och program. Texten redogör för projektens syn, och vid behov våra tolkningar av denna, i avsnitten 3.1 – 3.4 medan utvärderarnas analys och slutsatser redovisas i avsnitt 3.5.

3.1 Fortsatt stor samsyn kring projektmålen

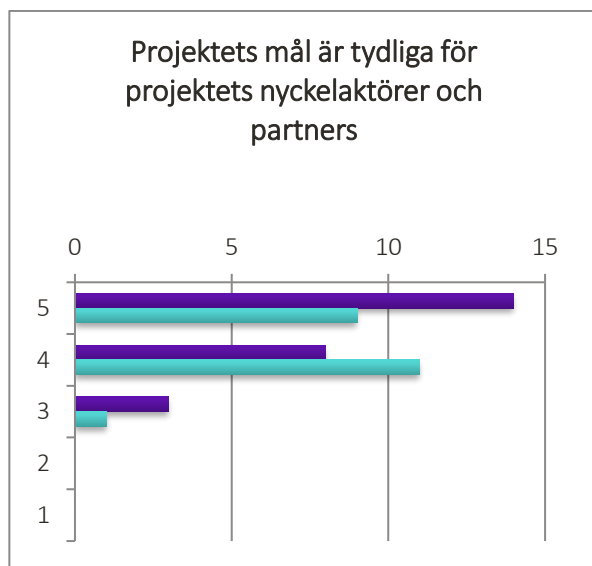
För det första konstaterar vi att det fortsatt förefaller vara en stor samsyn i projekten när det gäller projektens mål. I enkäten ställer vi upp påståendet såsom det visas i figuren nedan för att projektledarna ska ta ställning till detta. Siffran 5 indikerar här att man instämmer i påståendet i mycket hög grad medan siffran 4 indikerar att man instämmer och siffran 3 att man varken instämmer i eller tar avstånd från påståendet.

Vi ser då att 14 av de svarande projekten menar att man instämmer i mycket hög grad. Åtta projekt instämmer i påståendet medan 3 projekt varken instämmer eller tar avstånd från påståendet. Vi ser också att antalet projekt som instämmer i hög grad har ökat sen hösten 2016. Samtidigt har en viss ökning skett också vad gäller antalet projektledare som varken instämmer eller tar avstånd från påståendet.

Sammantaget menar vi att projektledarna uppfattar att det finns en stor samstämmighet vad gäller projektaktörernas syn på målen i projekten och att denna samsyn till och med verkar ha stärkts något under året.

Figur 6 Projektledarnas syn på påståendet i figuren nedan (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016)

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data projektledarenkäten)

Våra lärseminarier indikerar att projekten har fortsatt arbetet med att jämka samman eventuella olika intressen parterna i projekten emellan och att detta i huvudsak bidrar till att stärka samsynen kring projektets mål. I synnerhet för projekt där man har haft projektovana parter har detta varit en viktig och nödvändig process. Lärseminarierna och även följeforskarna pekar dock på att det i många projekt finns en stor spännvidd kring målen. Detta innebär att projekten ofta delas upp i delprojekt där samsynen kring målen kan upplevas uppnås genom att man tillåter delprojekten relativt stora "frihetsgrader".

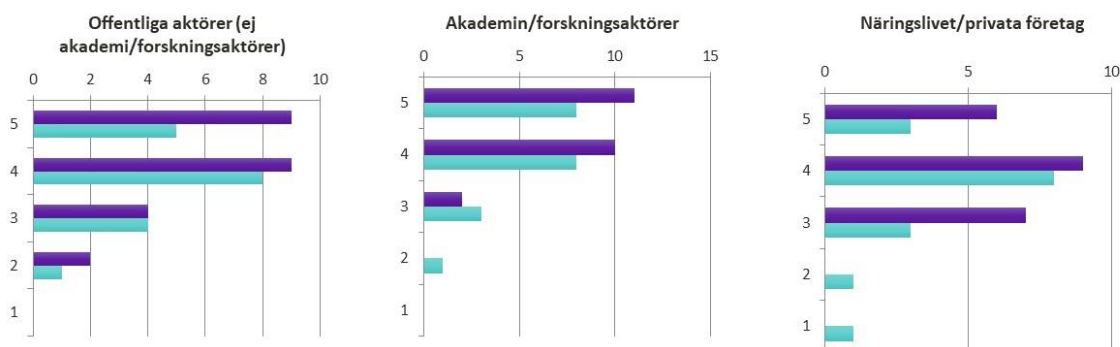
3.2 Fortsatt stort engagemang i projekten

I enkäten frågar vi också i vilken utsträckning projektledarna upplever ett stort engagemang för projektet från olika typer av projektaktörer. Det är vanskligt att jämföra mellan de olika aktörerna i detalj, men det förefaller fortsatt som att engagemanget för projekten är störst bland aktörer inom akademien, följt av övriga offentliga aktörer och sist av näringslivet.

Det förefaller också som att engagemanget ökat något under året och att detta verkar gälla ungefär lika i alla grupper av aktörer.

Figur 7 Projektledarnas syn på påståendet att aktörerna i figurerna a-c är engagerade i projektens genomförande (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016)

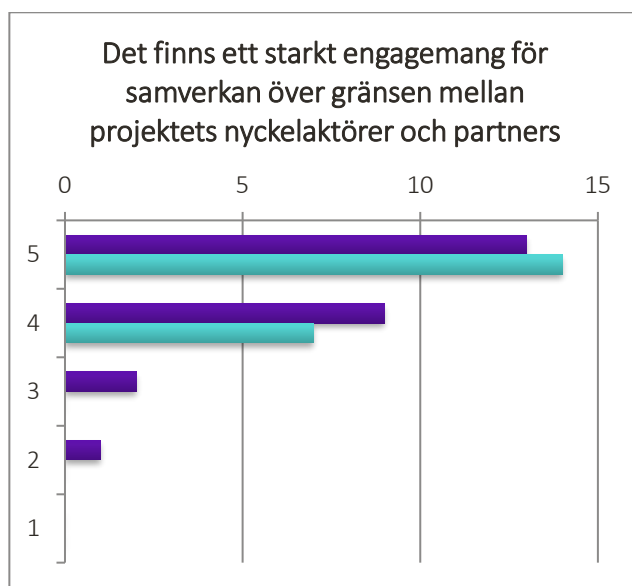

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data projektledarenkäten)

Vår tolkning här är att skillnaderna mellan aktörerna är relativt små. Våra lärseminarier indikerar att skillnaderna delvis kan förklaras av att aktörerna har olika roller i projekten. Aktörer inom akademien och det offentliga i övrigt har vanligtvis en mer aktiv roll i projektgenomförandet än vad företagen har.

Ser vi specifikt till frågan om engagemanget för det som kan sägas vara kärnan i programmets olika projekt, nämligen den specifika samverkan över gränsen, så ser vi att en något lägre andel projektledare än tidigare instämmer i påståendet om att det finns ett starkt engagemang för samverkan över gränsen.

Figur 8 Projektledarnas syn på påståendet i figuren nedan (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016)

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data projektledarenkäten)

Vi erfar från lärseminarierna att det fortsatt finns många svårigheter förknippade med att skapa gränsöverskridande engagemang och mervärden för projekten. Här har projekten också upplevt att signalerna från programmets aktivitetsindikatorer som ju inte tydligt adresserar frågan om det gränsöverskridande perspektivet bidrar till en otydlighet i sammanhanget: "Vilken roll spelar egentligen det gränsöverskridande för bedömningen av mitt projekt?"

3.3 Upplevda strukturella hinder

Flera projektledare pekar på att det finns betydande hinder i att engagera såväl akademien som näringslivet i projekten. Man menar bl.a. att finansieringsgraden är allt för låg för att akademien ska vara intresserad. Samtidigt noterar vi som utvärderare att programmets inriktning i högre grad än tidigare program tenderar att öppna upp för mer renodlade forskningsinsatser (i relation till samverkan mellan akademi och näringsliv och insatser med ett mer innovationsinriktat anslag). Detta lyfte vi i delrapport 1 som en brist.

Man pekar från flera av projekten också på att statsstödsreglerna, när det gäller företag som stödmottagare och tolkningen av dessa regler gör det svårt för projekten att engagera företag som aktiva parter i projektet. Det handlar här bl.a. om kraven på företagen att garantera att man inte mottar stöd som (alla eventuella projekt sammantagna) är större än de beloppsgränser som anges av regelverket för s.k. försumbara stöd. Ett annat exempel är utmaningarna för företag med verksamhet i flera länder att låta stödet avse personal som annars arbetar i tredje land.

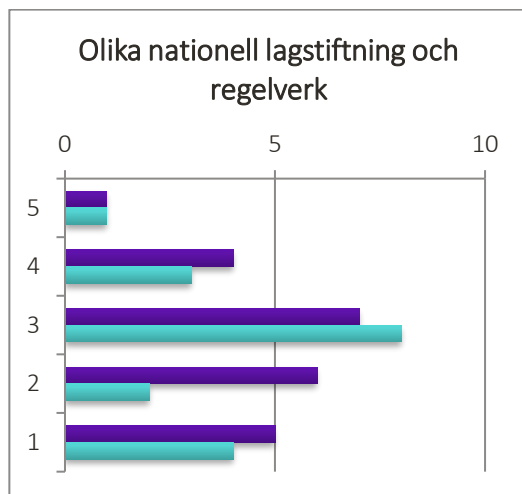
Ett mer konkret upplevt hinder är de regelverk som är kopplade till sakfrågorna som projekten arbetar med, t.ex. migrationsregler kopplade till forskartjänster med placering i olika länder, regelverk kopplade till arbetsmarknad och sysselsättning eller regler för assisterad befruktning. I flera av dessa fall skiljer sig regelverken här åt mellan länderna på ett sätt som kan innebära utmaningar för projektens praktiska genomförande.

Här har vi i projektledarenkäten ställt påståendet om olika nationella lagstiftningar eller regelverk mellan länderna i gränsregionen utgör ett stort hinder (5) för resultatskapande eller inget hinder (1). Vi ser då att 5 av projekten uppger att skillnader i lagar och regler mellan länderna i ÖKS-programmet utgör ett visst eller stort hinder för att projekten ska uppnå sina resultat. Upplevelsen av detta som ett hinder har också ökat något, om än inte lika mycket som kunnat förväntas utifrån att fler projekt har tillkommit sedan förra året.

Här kan också noteras att projekten också har bidragit till att ändra regelverken. Mest signifikant är att man som en följd av arbetet i ESS-projektet har bidragit till att ge möjligheter för icke EU-medborgare att få uppehållstillstånd i Danmark trots att de arbetar i Sverige. Detta är förstas ett tydligt exempel på hur man i projekten kan skapa gränsregionala mervärden som har bäring och varaktighet som går utöver projektet självt.

Figur 9 Projektledarnas syn på påståendet att Olika nationell lagstiftning och regelverk utgör ett hinder för projektet (1= tar helt avstånd från, 5 = Instämmer helt) Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016)

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data projektledarenkäten)

3.4 Önskar mera av aktivt stödjande

I lärseminarierna framkommer ett antal synpunkter som rör GS handläggning och stöd till projekten. Några projektledare uttrycker att många administrativa frågor var olösta vid projektstart. Detta fick till konsekvens att förutsättningar förändrades längs vägen vilket gjorde att tid tappades från projektens sida att ändra och anpassa längs vägen. Mallar, föreskrifter och direktiv fanns t.ex. inte på plats, menar man från flera deltagande projekt.

Bland annat mot bakgrund av detta har några av projektledarna i samband med lärseminarierna sagt sig önska en mer aktivt stödjande roll från Tillväxtverket och från GSt. Det handlar både om att man från projektens sida upplever att GS främst intar en "administrativ och byråkratisk inställning". Det man istället hade önskat är att man tagit en aktiv roll i att aktivera regionala projektpartners eller bidra till att finna och utveckla strukturerna för bestående resultat. Här kan vi notera att detta främst hänför sig till kommentarer från ett par av de svenska lead-partnerna för projekten inom områdena Innovation och Grön ekonomi där man sedan tidigare haft erfarenhet från myndigheter som svenska Vinnova eller Energimyndigheten samt i samband med projekt inom t.ex. Horizonprogrammet.

En projektledare uttrycker vidare att premisserna för att leverera dynamiska projekt inte är optimala. Det man främst syftar på är att man upplever att projektens aktiviteter i hög grad behöver preciseras redan i ansökan och att det sedan upplevs som svårt att ändra och revidera detta.

Även följeforskarnas roll och möjligheter till att erbjuda stöd för projekten har diskuterats vid lärseminarierna. Det finns projekt som upplever att upphandlingen av följeforskare tagit mycket tid och att det kostar mycket utan att man ser att de får ett stöd framåt från följeforskarna. Andra projekt lyfter fram sitt samarbete med följeforskaren som givande och positivt.

Några exempel där GS hade kunnat intagit en mer proaktiv hållning hade kunnat vara att rådge projektsökande omkring vad som kan komma att bli utmaningar kopplade till projektens

konstruktion. T.ex. hade man eventuellt kunnat vara en aktivare diskussionspart för projektsökande i frågor som rör vilket antal partners som kan vara lämpligt i projekten eller huruvida företagen ska delta som stödmottagare eller som målgrupp och vilka konsekvenserna av det ena eller andra valet blir ur en administrativ börda-synvinkel. Detta är också möjligen exempel på frågor där GS inte själva hade hela konsekvensbilden klar i tidigare skeden av programgenomförandet.

3.5 Utvärderarnas bedömning

I huvudsak upplever vi från lärseminarierna och följeforskarna att projektens företrädare känner ett stort engagemang för sina projekt. Vår bedömning är att detta är ett uttryck för att man ser att programmet fångar utmaningar som aktörerna i hög grad uppfattar som relevanta. Akademin är generellt en utmaning i sammanhanget då man i hög grad lider av en generell underfinansiering framför allt för forskningsverksamheten, vilket gör att det alltid finns en efterfrågan på forskningsresurser. Här har programmets relativt vaga skrivningar kring gränsöverskridande mervärden och kraven på samverkan med näringslivet i innovationsprocesser öppnat för ett bredare intresse från akademien.

Samtidigt uppfattar flera av projektledarna att villkoren för att bedriva den här typen av projekt är ogynnsamma för akademien och man hävdar att intresset för att medverka riskerar att sjunka som en förklaring till detta. Utvärderarnas bedömning är att utmaningen inte ligger i att få akademien att delta i projekten generellt utan att snarare att få akademien att samverka med näringslivet och att skapa en verklig samverkan på tvärs över gränserna. Ytterligare en utmaning kopplat till framför allt forsknings- och innovationsprojekten är att det ofta föreligger en stor skillnad mellan projektledningens syn på projektet och kopplingen till programmet och de enskilda forskarnas. Akademiens ständiga jakt på forskningsfinansiering kommer sannolikt att borga för en fortsatt hög efterfrågan, men programmets utmaning är att få till stånd inte bara forskning utan också innovation och samverkan med näringslivet samt ett verkligt mervärde av den gränsöverskridande samverkan.

I övrigt är det utvärderarnas bedömning att projektens arbete i hög grad har mognat. Initiala utmaningar har lösts och projekten förefaller ha skapat en ökad samstämmighet i sina förväntningar och i synen på vad projekten ska göra och leverera. Kopplat till detta finns också ett visst mått av frustration kring vad man upplever som en onödigt och ibland svårförutsägbar byråkrati kring projekten. Detta är en diskussion som uppstår kring alla ESI-program och som delvis är kopplad till jämförelser mellan olika regionala och nationella insatser. Det är utvärderarnas bedömning att de flesta av de moment man upplevt som svåra nu har hanterats för projekten.

Den kvarstående frågan är dock den om projektens önskan om en mer aktivt stödjande hållning kring projektgenomförandet. Utvärderarna menar att detta kan tolkas som att det finns en avsaknad av programägande aktörer för interregprogrammen. I de nationella regionalfondsprogrammen kan regionerna och av regionerna finansierade organisationer ta på sig tydliga "ägarroller" för olika utvecklingsfrågor. I Interreg är ägarskapet fördelat på olika nationella och regionala myndigheter och ingen har det samlade gränsöverskridande perspektivet. Som utvärderare saknar vi, och kanske också projekten, en tydlig programägare som kan ta ett stöttande ansvar för hur vi bygger långsiktigt hållbara gränsregionala mervärden med utgångspunkt i projekten.

I några av de projekt där man söker en nära samverkan med näringslivet rapporterar man betydande utmaningar som har med näringslivets villkor för medverkan att göra. Det handlar t.ex. om de krav som regelverken kring försumbara stöd ställer. Vi ska återkomma till detta längre fram i

rapporten, men konstaterar redan här att det är olyckligt att många frågor har varit oklara under relativt lång tid, då detta i hög grad drabbar just de projekt med störst innovativ potential.

I riktning med vad som konstaterades i den första delrapporten har projekten fortfarande en utmaning när det gäller att utveckla verkliga gränsöverskridande mervärden – dvs. att projekten levererar resultat som bara skapas som en följd av samverkan på tvärs över gränsen. Vår bedömning är att ingen av aktörerna har detta som sina huvudsakliga mål och att det därför kan finnas ett behov av att programföreträdarna – GS – därför bör ta en tydligare roll i just detta avseende.

4 Projektens resultatskapande

I detta kapitel diskuterar vi projektens resultatskapande. Detta gör vi utifrån flera olika källor och flera olika perspektiv. I ett första avsnitt utgår vi från projektledarnas bedömningar av projektens resultatskapande. Underlaget har vi hämtat från två huvudsakliga källor, dels från projektledarenkäten, dels från de två lärseminarier som vi genomfört i november 2017.

I nästa avsnitt analyserar vi projektens resultatskapande förmåga utifrån följeforskarnas perspektiv. Även här är det två huvudsakliga källor som vi använder, dels de intervjuer och det dialogseminarium som vi har genomfört med sammanlagt fyra följeforskare i lika många projekt, dels utifrån sammanlagt 12 analyserade följeforskningsrapporter⁸ för totalt sju projekt.

I det tredje avsnittet beskriver vi vilka konkreta resultat som projekten förväntas leverera utifrån en samlad analys av såväl projektbeslut och projektbeskrivningar som de ovan nämnda källorna för bedömning av hittills uppnådda resultat. Denna analys beskriver projektresultaten utifrån två huvudkategorier, dels en typ av resultat som påverkar de allmänna utvecklingsförutsättningarna i gränsområdena, dels en typ av resultat som handlar om konkreta utvecklingsresultat i termer av investeringar och utveckling.

I avsnitt fyra redovisar vi kortfattat ett antal konkreta exempel på hittills uppnådda resultat i projekten.

I avsnitt fem diskuterar vi vad som kan vara hinder för resultatleveranser i projekten. Källorna för denna diskussion är projektledarenkäten, lärseminarierna och följeforskarnas bedömningar.

Det avslutande avsnittet sammanfattar utvärderarnas bedömning kring projektens resultatskapande.

4.1 Projektledarnas bedömning

I projektledarenkäten ställs flera frågor som handlar om hur projektledarna ser på projektens möjligheter att leverera resultat.

4.1.1 Projektledarna bedömer möjligheterna att nå målen som goda

I figuren nedan redovisas (a) projektledarnas bedömning av hur väl projekten håller sina tidsplaner. Här ser vi att merparten av de svarande upplever att de ligger före sina tidsplaner. Hela 12 projekt upplever sig till och med vara klart före planen och lika många menar att de ligger något före tidsplanen. Bara ett projekt anger sig vara i linje med tidsplanen och inga projekt uppfattar sig ligga

---

⁸ Tre delrapporter för Biogas 2020, tre delrapporter för ESS Max IV, två delrapporter för Nordic Buzz, en delrapport för Lighting Metropolis, en delrapport för Scantick innovation, en delrapport för ReproUnion, en delrapport för Ren Kustlinje.

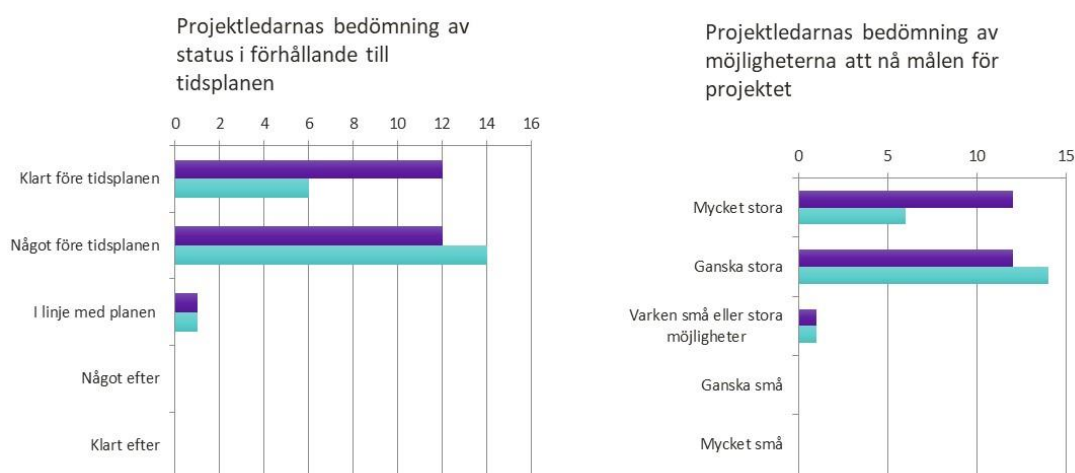

efter tidsplanen. Resultaten liknar i allt väsentligt dem från den föregående enkäten även om andelen projekt som upplever sig vara klart före tidsplanen har ökat något sen förra frågetillfället.

I figuren nedan (b) redovisas hur projektledarna ser på möjligheterna för projekten att nå sina mål. Även här är bilden över lag mycket positiv. Återigen är det 12 projekt som bedömer sig ha mycket stora möjligheter att nå målen, lika många bedömer att möjligheterna är ganska stora och bara ett projekt uppfattar sig ha varken stora eller små möjligheter att nå målen. Inga projekt upplever sig ha små eller mycket små möjligheter att nå målen. Även här har bilden förbättrats något sedan föregående frågetillfälle.

Här noterar vi att projekten vad gäller måluppfyllelse i hög grad tenderar att relatera till sina egna definitioner av projektens mål.

Figur 10 Projektledarnas bedömning av tidhållning respektive möjlighet att nå målen (Mörkblå = Hösten 2017; Turkos = Hösten 2016)

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data projektledarenkäten)

Vad ser då projektledarna som de viktigaste resultaten från sina respektive projekt. Här har vi delat in svaren utifrån de olika insatsområdena för att få en ökad grad av konkretion i beskrivningarna. Inom området innovation är de viktigaste resultaten (rangordnade i möjligaste mån):

1. Att företagen deltar i gränsöverskridande innovationsaktiviteter
2. Att man skapar projekt som involverar forskare och aktörer i flera länder
3. Att unga forskare deltar i gränsöverskridande samarbeten
4. Att offentliga aktörer deltar i gränsöverskridande innovationsaktiviteter
5. Att deltagande företag introducerar nya produkter

Inom området Grön ekonomi anser projektledarna följande resultat vara de viktigaste:

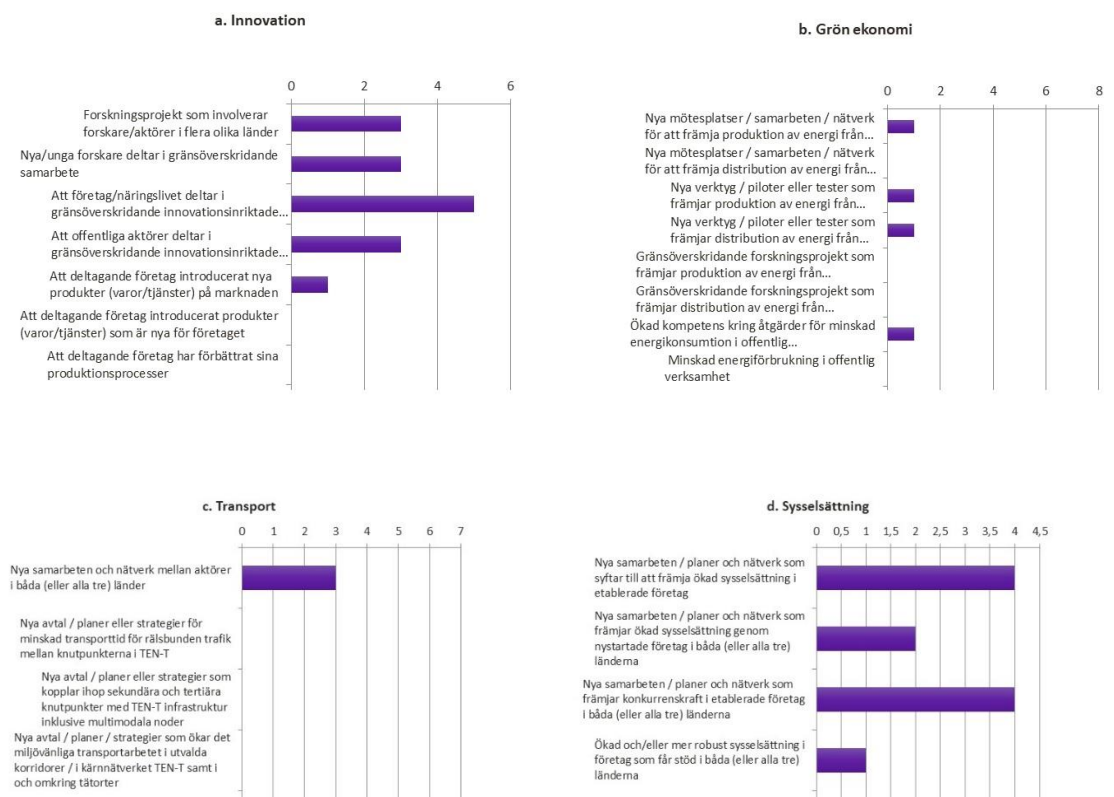
1. Att det skapas nya samarbeten för att främja grön energiproduktion
2. Att det skapas piloter för produktion av grön energi
3. Att det skapas piloter för att främja distributionen av grön energi
4. Att kompetensen ökar kring åtgärder för energihushållning i offentliga byggnader

Inom området transporter lyfter projekten endast ett mål som viktigt, nämligen att det skapas nya nätverk och samarbeten inom transportområdet.

Slutligen, ser vi till området Sysselsättning så lyfter projektledarna följande resultat som de viktigaste:

1. Nya nätverk som syftar till ökad sysselsättning i befintliga företag
2. Nya nätverk som främjar etablerade företags konkurrenskraft
3. Nya nätverk som syftar till ökad sysselsättning i nya företag
4. Ökad eller mer robust sysselsättning i företag som får stöd.

Figur 11 Projektledarnas syn på för dem viktiga resultat i projekten

(Källa: Kontigo delrapport 1 samt data projektledarenkäten)

4.1.2 Få aktörer har ett explicit intresse i bestående gränsöverskridande samverkan

En av de stora utmaningarna för projekten i programmet handlar om hur man ska skapa resultat och samverkan som har förutsättningar att bli bestående när projekten avslutas. Den gränsöverskridande samverkan är både det som gör projekten meningsfulla och gör en skillnad i förhållande till aktörernas ordinarie verksamhet samtidigt som de också utgör projektens huvudsakliga kostnad.

Om ingen av aktörerna i projektens organisationer har tydliga mål kring att bygga och vidmakthålla en gränsöverskridande samverkan så finns en stor risk att det också blir svårt att bygga strukturer som finns kvar efter projektets slut. Ett projekt uttrycker det ungefär så här:

”Vi har arbetat genom att identifiera områden där det finns intresse för att verka gränsöverskridande och föreslagit en struktur för hur detta kan ske efter projektens slut. Men tyvärr är utgångspunkten för parterna snarare – vad får vi tillbaka om vi lägger de här kronorna här! Det är omöjligt att driva den här typen av aktiviteter om det inte finns en särskild finansiering för det”

Detta kan också sägas knyta an till uppfattningen om att GS borde ta en mer aktiv roll i att stötta den typen av strukturbygge i projekten, såsom beskrevs i föregående kapitel.

4.2 Följeforskarnas bedömningar och kommentarer

Projektföljeforskarnas övergripande bedömning är att projekten är väl igång och levererar på de aktiviteter som de föresatt sig att göra. Genomgående menar man från följeforskarna att projekten fungerar väl. Vi har valt att återge två av diskussionerna med följeforskarna, som också får stöd i våra analyser av följeforskningsrapporterna i stort.

4.2.1 Hänger delprojekten alltid ihop?

En fråga som några av följeforskarna reser, men utifrån lite olika aspekter, är huruvida det alltid finns ett tydligt sammanhang mellan de olika delaktiviteter som genomförs i ett projekt. Detta kan gälla för de allra största projekten där man ofta har många olika projektpartners och där projekten ofta består av tydligt definierade delprojekt. Här menar några projektföljeforskare att målen och syftena med att delta i projektet kan vara så olika att man ställer sig frågande till mervärdet av att samla de olika aktiviteterna i ett projekt. Ofta är det också så att delprojekten bedrivs i olika länder. En projektföljeforskare beskriver projektet så här:

”Projektets aktiviteter drivs framåt i alla tre länder, det finns verkligen en vilja att arbeta tillsammans. Men det är inte så enkelt, då parterna deltar i projektet av vitt skilda anledningar. Vissa är med i projektet med utgångspunkt i miljöskäl. Andra deltar för att främja turismen. Detta gör att forskningen i projektet inte får den roll den borde.”

Följeforskaren i ett annat projekt menar att det saknas en samordnande funktion för att ta hand om de olika resultat som skapas i delprojekten. Det finns ingen som tar ett aktivt ägarskap på den övergripande projektnivån.

Vid följeforskarseminariet var en fråga som diskuterades vilket det egentliga mervärdet är av att projekten blir så stora och omfattar så många parter som de gör i många av ÖKS-projekten.

Följeforskarnas bedömning var att risken är överhängande för att förutsättningarna för en verklig samverkan faktiskt försvagas med de riktigt stora projekten. I grunden anknyter även denna fråga till frågan om det verkliga mervärdet av den gränsöverskridande samverkan. Om projekten i huvudsak organiserar arbetet så att det i praktiken delas upp mellan aktörerna, i synnerhet mellan aktörer belägna i olika länder, så finns det skäl att ifrågasätta om de aktiviteter som drivs når särskilt långt när det gäller "graden av" samverkan.

4.2.2 Relativt svaga förutsättningar för bestående resultat

Relaterat till frågan om hur delprojekten hänger ihop lyfter även följeforskarna frågan om huruvida projekten har förmåga att ta hand om och se till att de skapade resultaten består också långsiktigt. Här är följeforskarna mer genomgående kritiska. Man ser i en del projekt att det finns förutsättningar för att projekten ska kunna generera bestående nätverk, samarbeten och andra strukturer men man bedömer utmaningarna i att få dessa strukturer att bestå som stora.

Här menar man att en del projekt bygger resultat som saknar förutsättningar för att leva vidare utan extern projektfinansiering. En följeforskare säger:

"Projektet håller på att ta fram en affärsmodell som bör ha förutsättningar att leva vidare. Nätverken fungerar väl. Aktörerna ser nyttan med samverkan. Men frågan är ändå vem som ska stå för finansieringen av de aktiviteter som ligger på den gemensamma nivån när projektet väl är slut."

4.3 Två perspektiv på resultatskapande

Utifrån våra analyser av resultaten från lärseminarierna och från en detaljerad analys av projektbeskrivningar från samtliga ÖKS-projekt menar vi att vi kan tala om två typer av resultatskapande:

- För det första handlar det om resultat i termer av utveckling som stärker det gränsregionala samhället, t.ex. genom att bidra med en ny kunskapsuppbyggnad, bidra till att minska effekterna av gränshinder av olika slag eller att skapa konkret regional samhällsnytta genom ökad sysselsättning eller spridande av kunskap
- För det andra handlar det om resultat som är mer intimt knutna till ett deltagande näringsliv eller till företagen som konkret målgrupp för projekten.

4.3.1 Ett gränsregionalt samhällsperspektiv

Analyserar vi projektens resultatskapande ur ett gränsregionalt samhällsperspektiv kan vi kategorisera projektresultaten enligt nedanstående tabell.

Tabell 7 Resultat ur ett gränsregionalt samhällsperspektiv

	Skapande av innovationsinfrastruktur	Analys och kunskapsutveckling	Överbryggande av gränshinder, etc.	Kunskapsspridning, innovation; marknadsutveckling och sysselsättning
Antal registrerade projektresultat av olika typer	2	19	6	17

Två av projekten skapar resultat i termer av en mer övergripande innovationsinfrastruktur som kommer att kunna få betydelse för framtida forsknings- och innovationsprocesser i gränsregionerna

Totalt noterar vi att 19 av projekten syftar till att skapa resultat i termer av en mer generell kunskapsutveckling. Detta ska bidra till att aktörerna i regionerna får ett bättre beslutsunderlag i processen att utveckla gränsregionerna i programmet. Projekten är dock olika konkreta i hur dessa resultat ska levereras och det är ännu allt för tidigt att dra några slutsatser omkring i vilken utsträckning man i slutändan verkligen kommer att lyckas i detta. En ytterligare fråga i detta sammanhang är i vilken grad denna kunskap är just gränsregional eller särskilt relevant för gränsregionerna.

Sex av projekten skapar sina resultat genom att försöka bryta ner befintliga gränshinder, antingen genom att konkret tackla gränshinder i form av regelverk eller genom försöka underlätta för skapandet av en gemensam gränsöverskridande arbetsmarknad eller förbättrade kommunikationer och transporter.

Slutligen är det 17 projekt som skapar resultat och nytta genom att sprida kunskap, formera innovationsresultat eller bidra till utvecklingen av ökad sysselsättning eller nya marknader i gränsregionerna.

Sammanfattningsvis består således merparten av projektresultaten av utveckling och spridande av kunskaper. Ett mindre antal projektresultat handlar om att konkret antingen bygga upp strukturer för forskning och innovation eller bryta ned hinder för att skapa gränsöverskridande samhällsnytta. Som utvärderare ser vi två utmaningar utifrån denna analys: för det första att säkerställa att kunskapen verkligen sprids och förs vidare efter programmets slut och för det andra att arbeta för att vi får fler projekt som bygger strukturer och bryter ned hinder. En av de omedelbara utmaningarna är bristen på mottagare av kunskap och resultat och då särskilt mottagarstrukturer som kan ta ett gränsöverskridande ansvar.

4.3.2 Ett gränsregionalt näringsperspektiv

Analyserar vi projektens resultatskapande ur ett gränsregionalt samhällsperspektiv kan vi kategorisera projektresultaten enligt nedanstående tabell.

Tabell 8 Resultat ur ett gränsregionalt näringsperspektiv

	Innovation	Marknadsutveckling	Rekrytering	Entreprenörskap
Antal registrerade projektresultat	5	11	4	5

Totalt ser vi att fem av projekten skapar resultat i termer av konkreta innovationer som kan bli till utveckling av nya produkter, tjänster och processer i första hand i de företag som deltar i de aktuella projekten men i förlängningen också till andra företag i gränsregionerna.

I sammanlagt 11 av projekten består resultaten i att en gemensam gränsöverskridande marknad skapas med ökat ekonomiskt utbyte, och gränsregional tillväxt som mål.

I 4 projekt är syftet att stärka den sysselsättningsmässiga rörligheten och främja rekrytering över gränsen.

Och slutligen är det 5 av projekten som har som mål att flera och då framför allt studenter ska starta och driva företag som ett resultat av projekten.

Utmaningarna är mer diffusa när det gäller den här typen av resultatskapande. En fråga som vi som utvärderare ställer oss här är i vilken utsträckning vi kan säga att projekten bidrar till dessa typer av resultat. I vilken utsträckning är projekten det som skapar dessa resultat och kan vi verkligen se att dessa resultat förverkligas? Detta är klassiska utvärderingsfrågor för strukturfondsprogrammen, som vi menar. Innovationer, marknadsutveckling och företagsstarter tar tid, inte sällan betydligt längre tid än tre år.

4.4 Hinder för resultatskapande

4.4.1 Regelverken

Ett av de viktigaste hindren för projektens förmågor att leverera resultat uppges vara olika typer av regelverk i relation till projekt- och programgenomförandet.

Flera av projekten, följeforskarna och de intervjuade företagen har pekat på svårigheterna för särskilt små och medelstora företag att delta i programmet som stödmottagare då ersättningen kan betalas ut först i efterskott. Detta menar man gör det svårt för riktigt små aktörer att delta i någon mer betydande omfattning. Man måste som deltagande företag ha tillräcklig kapacitet för att kunna investera i tid och klara att vänta på ersättningen. Som vi ska återkomma till i kapitel 5 nedan blir också frågan om på vilket sätt företagen deltar viktig i detta sammanhang.

Nära kopplat till detta är också frågan om statsstödsreglerna. Företagen krävs på att intyga att man inte tar emot ett samlat stödvärde (från ÖKS eller från andra typer av insatser) som riskerar att överskrida gränserna i reglerna om försumbara stöd. Flera projekt och företag vittnar om att det är svårt för företagen att lämna sådana intyg, och att detta har bidragit till att det varit svårt för vissa projekt att engagera företag i den utsträckning man önskat.

I många fall är det onödigt att företagen deltar i projekten som stödmottagare. Samma verksamhet skulle kunna göras genom att företagen deltog som målgrupper. Men i vissa fall, inte minst i de mer konkreta innovationsskapande projekten, bör företagen sannolikt vara stödmottagare.

Andra delar i stödreglerna handlar om att projektets resultat ska vara öppna och tillgängliga för alla. I några fall har det hindrat företagens deltagande då man menar att man inte vill riskera att dela med sig till konkurrenter om eventuella resultat skulle uppstå i de processer man deltar i. Det är dock inte vår bedömning att detta är ett särskilt vanligt förekommande problem.

4.5 Resultatskapande inom Grön ekonomi

I den förra rapporten fokuserade de två lärseminarierna på insatsområdena Innovation respektive Sysselsättning. I arbetet med denna rapport var utgångspunkten att samla upp projekten inom områdena Grön ekonomi och Transport. Utöver detta hade vi också ambitionen att följa upp projekt i de två tidigare insatsområdena som vi inte fick med vid lärseminarierna 2016. I slutändan bjöd vi in till ett lärseminarium som vi kallade *Grön ekonomi och klimat*, dit vi bjöd in projekt från områdena Grön ekonomi och Transport, samt ett uppföljningsseminarium dit vi bjöd in ytterligare projekt från områdena Innovation och Sysselsättning. Till slut deltog endast projekt från Grön ekonomi i klimatseminariet medan det andra seminariet blev ett "uppsamlingsseminarium" med projekt från flera insatsområden. Ovan har vi relaterat till kunskap från bägge seminarierna. I detta avsnitt fokuserar vi enbart på projekten inom Grön ekonomi, med utgångspunkt i de som deltog i lärseminariet i november.

Två av projekten som deltog vid Grön ekonomiseminariet kan sägas främst bidra till programmålen genom olika aspekter på metodutvecklingsarbete. I det ena fallet handlar projektet om att utveckla metoder och modeller för att tydligare involvera brukare och intressenter i ett omställningsarbete i allmän riktning mot ett "grönt" samhälle. Tanken är att man genom att involvera brukare och intressenter får en snabbare framdrift i omställningsarbetet och att man slipper bakslag som senare kan komma av att enskilda intressen inte tillvaratagits eller potentiella målkonflikter uppmärksammats i olika typer av förslag som läggs t.ex. i en process av omställning av energi- eller transportsystem. I det andra fallet handlar det istället om att utveckla metoderna för behovsdriven grön innovation i kommunerna.

I ett tredje projekt är det snarast frågan om ett konkret produktions- och efterfrågemål för en ny drivmedelsteknik. Projektet bidrar genom att stärka utbud och efterfrågan på drivmedlet ifråga. Man kan säga att projektets mål är att skapa strukturförändringar i energimarknaden i riktning mot en mer hållbar energimarknad. I det fjärde projektet är det kunskapen i sig som är resultatet och då mer specifikt kunskapen om hur du hushållar bättre med energi, särskilt med tonvikt på offentliga byggnader och verksamheter.

Det ena av de fyra projekten skiljer sig från de andra i frågan om hur projekten drar nytta av det faktum att de bedrivs på tvärs över nationsgränserna. I det projektet är tanken att projektets metod – för att involvera aktörer och brukare på ett relevant sätt – utvecklas och utformas som ett resultat av det gränsregionala samarbetet. Kunskaperna från de olika parterna och de två länderna nyttjas för att bygga och utveckla modellen. De övriga projekten har en diffusare bild av vad det gränsöverskridande arbetet kan tänkas tillföra. Här talar man relativt allmänt om att lära av varandra och att sprida kunskaper.

När det gäller projektens möjligheter att skapa något som ska leva kvar även efter programtiden är det två av projekten som har tydliga strategier för detta; det är för det första en strategi för att

skapa en samverkansplattform som ska ha möjligheten att erbjuda strukturer för samverkan även efter projektets slut; och för det andra ett utvecklat verktyg som är tänkt att implementeras i kommunala verksamheter efter projektavslutet. Övriga projekt är mer diffusa i hur de ser på möjligheterna att skapa värden som lever kvar även efter projektets slut.

För det projekt där man vill bygga en gemensam plattform för fortsatt arbete består de stora utmaningarna i att man inte lyckas samla aktörerna på båda sidor gränsen omkring tanken på att detta är en klok idé. Det finns en samsyn kring behovet av samverkansplattformar men man ser inte (hittills) mervärdet av att en sådan ska vara gränsöverskridande. För det andra projektet med syfte att etablera och tillämpa en metod för grön omställning i t.ex. kommunerna är den stora utmaningen att inom ramen för projektet kunna och hinna skapa en tillräcklig förankring för att detta ska fungera fullt ut. I övriga projekt är tankarna på ett fortsatt arbete ännu okonkreta såsom vi tolkar det.

De deltagande projekten ser generellt utmaningarna för resultatskapande som att de ligger i projektens möjligheter att utveckla och visa på nytta i det arbete de bedriver. Många av projekten här drivs av kommuner (eller regioner) som ofta inte har erfarenhet av att samverka på det sätt som här uppmuntras. En ytterligare reflektion från seminariet är att många av projekten verkade ha varit dåligt förberedda i starten. Vad som kan förefalla som centrala frågor och utmaningar var ofta något som uppdagades en bit in i projekten.

4.6 Utvärderarnas bedömning

Projektledarna är generellt optimistiska kring projektens förmåga att leverera resultat, och således för att nå sina mål. Vilken typ av resultat som projekten levererar varierar dock stort. Vi skiljer ovan på projektresultat som i första hand handlar om att skapa en gränsregional nytta i stort och projekt som mera har en avgränsad organisationsnära nytta.

Å ena sidan kan vi se att den första typen av projektresultat har ett gränsregionalt mervärde som kan vara tydligare att urskilja än det för den andra typen. Å andra sidan har vi lättare att se konkret vilka resultat som skapas i de projekt som är mer organisationsnära i sin inriktning. Det är utvärderarens bedömning att det fortfarande är "överbyggnaden" för att skapa det gränsregionala mervärdet som i viss mån saknas för båda dessa typer av projektresultat. Det finns också ett behov av fler projekt som konkret arbetar med innovationer eller med att bryta ned gränshinder.

Detta är också nära kopplat till förmågan att skapa resultat som blir bestående. Även här upplever vi att många projekt har svårt att skapa denna typ av förutsättningar. Risken är att det blir nationella delar av projekten som kan föras vidare men att verkligt gränsregionala resultat i hög grad förblir tillfälliga. Detta är också en av de frågor som följeforskarna lyfter som en farhåga.

Följeforskarna lyfter också tydligt bilden, som vi också känner igen från lärseminarierna, att det många gånger är en relativ samverkan som i praktiken sker. Även om projekten uppfattar att resultat skapas genom samverkan så är samverkan ofta grund, och en stor del av aktiviteterna drivs i olika delprojekt som ofta är separerade från varandra och att konkret samverkan och gränsöverskridande därigenom begränsas.

Både projekt och företagare lyfter också olika strukturella hinder för projektens möjligheter att nå och leverera resultat. Vi noterar bl.a. att det fortfarande är svårt för projekten att få en aktiv medverkan från företag i form av en aktiv samverkande partner. Detta innebär att särskilt små företag måste vara beredda att lägga mycket resurser på detta, vilket uppfattas som ett hinder.

Projekten inom Grön ekonomi som särskilt följdes upp vid lärseminariet i november gav prov på flera av de utmaningar vi ser inom ramen för programmet. Många av projekten saknar tydligt utformade insatslogiker där det gränsregionala mervärdet är tydligt utpekat. Förvisso relaterar projekten till några av programmets samhällsutmaningar, men – och det är här som utmaningen verkligen ligger – dessa samhällsutmaningar involverar oftast inte en gränsöverskridande dimension, Exempel på utmaningar är här att minska energiförbrukningen i offentliga byggnader eller att främja omställningen mot fossilfrihet i transportsystemen. Alla dessa är viktiga samhällsutmaningar, men det finns inget som i utgångsläget säger att de bör adresseras i en gränsöverskridande kontext eller att deras lösning finns i en gränsöverskridande kontext. Istället blir de gränsregionala mervärdesidéerna i programmet mer diffusa och detta påverkar projektlogik, planering, förankring och möjligheterna att leverera goda resultat.

5 Fokus: Näringslivets medverkan i projekten

I våra intervjuer har vi frågat tre typer av näringslivsaktörer. Det har dels handlat om relativt små företag som deltar som aktiva partners i projektens forsknings- och innovationssamarbeten eller i samverkan kring entreprenörskaps- och sysselsättningsfrågor. I något fall har det här också handlat om vad vi kan beskriva som företag som är målgruppen för projektets leveranser. Dels har det handlat om ett par väldigt stora företag som deltagit som partners i två olika innovationsprojekt, där de deltagit både med egen tid och med viss finansiering utan krav på egentlig motprestation. Slutligen har vi också intervjuat branschorganisationer och liknande företrädare för näringslivet.

Våra resultat från intervjuerna här bekräftas i huvudsak också av pågående intervjuer med företag i tre andra gränsregionala samarbetsprogram som vi också utvärderar (Sverige-Norge, Botnia-Atlantica och Nord):

5.1 Därför deltar företagen

När vi frågar företagen själva om varför de valt att delta i projekt inom ÖKS-programmet får vi tre delvis olika typer av svar beroende på vem vi frågar.

För de små företagen dominerar skäl som att man deltar i projekten för att öka sin kunskap om projektets arbetsområde, eller för att få del av de forsknings- och utvecklingsresultat man förväntar ska komma ut av projektet. Eller i de fall det handlar om entreprenörskapsliknande projekt så önskar man få del av det stöd till affärsutveckling som projektet syftar till.

Ett annat viktigt syfte med att delta för denna grupp företag är att öka sina nätverk. Att få kontakter med företag och organisationer i ett annat land ökar kunskapen både om konkurrenter och om marknader och anses allmänt vara mycket värdefullt för den här typen av företag. Man menar här att kontakterna mellan de nordiska ländernas aktörer kan vara ett första viktigt steg i en internationaliseringsprocess. Hur mycket man betonar nätverken respektive kunskapsuppbyggnaden varierar från företag till företag även inom denna kategori företag.

Ser vi till de intervjuade större företagen som ingår i två olika projekt i två skilda branscher så betonar det ena företaget projektets konkreta och tydliga vetenskapliga värde, som man på många sätt ser som en affärskritisk del i företaget. Det gränsöverskridande perspektivet tillför här ett tydligt vetenskapligt mervärde men det som lockar är också den volym av data (från individer) som forskningsprojektet kan generera.

Det andra större företaget betonar, precis som de mindre, mervärdet knutna till de nätverk som projektet skapar. Man har också hittat nya samarbetspartners som ett konkret resultat av det aktuella projektet, något som i det fallet genererat utveckling både för det stora företaget men inte minst också för de mindre företag som fått en möjlighet att samarbeta med det aktuella stora företaget genom projektet. Detta är också något vi tydligt känner igen från projekt i andra program, där man särskilt eftersträvat den typen av nätverk med både små och stora företag.

För båda de större företagen är synligheten i att delta i internationella forsknings- och innovationsprojekt också en viktig faktor bakom valet att delta. Framgångsrika projekt är ett viktigt

skyltfönster för företag som visar att de är aktiva och forskningsdrivande. Det gränsöverskridande perspektivet är också viktigt i det sammanhanget.

Slutligen har vi då gruppen branschorganisationer och företagsfrämjare. Här blir motiven att delta i den här typen av projekt delvis annorlunda. Detta är förstås kopplat till vilka typer av projekt vi talar om och vilken roll man har i projekten. Den ena organisationen lyfter att man ser på sitt deltagande som en möjlighet att föra in ett företagarperspektiv i vad man annars beskriver som ett projekt dominerat av forskare och "projektproffs" från i första hand offentlig sektor och akademi. För den andra organisationen var finansieringsmöjligheten för att driva sitt företagsfrämjande arbete central. Här blir det också tydligt att man inte initialt hade tydliga mål för detta arbete, i synnerhet inte ur ett gränsregionalt perspektiv.

5.2 Företagens upplevelser av projekten

Även här varierar upplevelserna av projekten mellan företag av olika storlek och mellan företagen själva och de branschorganisationer som deltagit.

Bland de små företagen uppger flera att den administrativa och finansiella bördan varit betydande och varit en utmaning för dem. Några intervjuade uppger att de inte skulle delta i ett nytt projekt givet den erfarenhet de har idag. Upplevelserna handlar om utmaningarna kring administration och finansiering. Men det finns också de som menar att själva arbetet dragit ut på tiden och att tempot varit alltför långsamt för ett näringslivsperspektiv. Här nämns också ytterligare en aspekt av regelverket då ett av de intervjuade företagen inte har kunnat använda personal från dotterbolag från tredje land trots att detta hade varit den bästa personen att medverka i arbetet.

Samtidigt finns också i gruppen bland de minsta företagen de som inte alls upplever sig ha haft några liknande utmaningar. Detta kan delvis vara kopplat till att man har haft olika roller i projekten där rollen som aktiv aktör i projekten har varit betydligt mer utmanande jämfört med företag som mera kan sägas ha varit en mottagande målgrupp för projektets aktiviteter av olika slag.

De stora företagen har också de något olika bild av deltagandet i projektet. Det ena företaget har oroats över att projektet inte lyckats engagera alla de företag man velat, vilket man uppfattar har haft med de avtalskonstruktioner som använts för deltagande företag som man menar har skrämt företag från att delta. Det andra stora företaget menar att projektet i huvudsak har fungerat väl men att man upplevde vissa stridigheter mellan projektpartners som negativt under en inledande del av projektgenomförandet.

Bland branschorganisationerna lyfter man också där den administrativa bördan som ett problem, som man menar avskräcker företag från att delta. Man upplever sig också, från en av organisationerna, ha varit den enda i projektet som haft ett näringslivsperspektiv trots att projektets mål har varit innovationer och ökad konkurrenskraft.

5.3 Företagens syn på resultat och mervärden

Företagen betonar främst de mjukare resultaten och mervärdena från sitt deltagande i projekten. Här är bilden mer samstämmig. För företagen med större förväntan på vetenskapliga resultat och mer konkreta innovationer har dessa i hög grad ännu inte infriats. För de med förväntan på kunskapsförmedling har resultaten varit mer positiva, företagen upplever sig ha fått ny och värdefull kunskap genom sin medverkan.

För alla företag och även för de deltagande branschorganisationerna är det dock nätverksresultaten som dominerar när man ska beskriva projektens mervärde. Organisationerna menar att man genom sitt deltagande också har kunnat påverka projektens innehåll så att man därigenom långsiktigt stärker företagets förmåga att ta till sig av resultaten från projektet.

5.4 Utvärderarnas bedömning

Näringslivets upplevelse av projekten speglar i huvudsak de generella utmaningarna för projekten i programmet.

Vi uppfattar därför att företagen motiveras av relativt realistiska förväntningar på vad projektmedverkan kan ge. De flesta företag har en generell kunskapsutveckling och kontaktskapande som sitt huvudsakliga motiv för att delta. Detta betyder också att man har ett långsiktigt perspektiv på den affärsnytta som deltagandet ska ge företagen. Man ser att man genom projektet skaffar sig ny kunskap som i förlängningen kan förbättra företagets utvecklingsarbete och så småningom skapa en starkare marknadsposition för företagen. Företagen har en liknande syn på betydelsen av projektdeltagandet för att skapa nya kontakter och möjliga nätverk. Projektdeltagandet är en del i ett långsiktigt relationsbyggande för företagen. Här tillför tydligt den gränsregionala dimensionen ett mervärde för företagen. Många företag har förstås redan omfattande internationella nätverk men alla har inte det och många saknar särskilt just de gränsregionala nätverken.

Samtidigt finns också exempel på att företagen har mer ambitiösa och konkreta mål med sin medverkan. Detta är sannolikt knutet och förmodligen också avgränsat till några av de mer konkreta innovationsnära projekten. Vi uppfattar att dessa företag har haft svårare att nå upp till sina mål och sina förväntansbilder. Här har vi dock ett begränsat underlag för att våga oss på några mer generella slutsatser, men vi ser att svårigheterna för den här typen av företag handlar om praktiska aspekter kopplade till villkoren för företagen att delta. Här handlar det inte bara om de intervjuade företagen själva utan om att dessa har uppfattat att nyttan begränsats av att mindre företag inte har haft möjlighet att delta i den utsträckning man hoppats. Ytterligare en viktig aspekt här är den korta tiden för projekten. Med den här typen av mål och ambitioner blir en projekttid om tre år väldigt kort.

Projektens resultat bör också ställas i relation till företagets förväntningar. Företagen ser här att projekten levererar resultat i termer av långsiktig kunskapsuppbyggnad och nätverk såsom företagen förväntar. En fråga här är dock i vilken grad man ser att värdet av detta uppväger det som vissa menar är administrativa utmaningar från projektdeltagandet. Här kan det finnas anledning att se om företagen verkligen ska vara partner i genomförandet i den utsträckning som de varit i denna programperiod eller om det hade varit tillräckligt att vara målgrupper i många fall. Vi ser också en utmaning för projekten att leverera verklig nytta i termer av reella innovationer för nya produkter och processer. Vår preliminära värdering är att detta gäller ett begränsat antal projekt och att det handlar generellt om förutsättningarna för att driva den här typen av projekt inom ramen för ERUF-programmen. Detta relaterar till företagets villkor för att medverka och kanske också till längden för projekten totalt sett.

6 Sammanfattande resultat och rekommendationer

I detta avslutande kapitel summerar vi resultaten från utvärderingens delrapport 2. Sammanfattningen är strukturerad utifrån vår övergripande utvärderingsmodell, dvs. vi redogör för våra sammanfattande slutsatser när det gäller programmets genomförande, inklusive läget i projektportföljen, projektens resultatskapande ur olika perspektiv, inklusive företagens, samt slutligen några mer generella konklusioner för vad detta kan betyda för programmets förmåga att leverera resultat.

Kapitlet avslutas med att vi summerar de rekommendationer utvärderarna vill lämna till genomförandeorganisationen med utgångspunkt i arbetet med delrapport 2.

6.1 Programmets genomförande

Vi ser att obalansen mellan insatsområdena som skapades tidigt i programgenomförandet kvarstår. Visserligen bidrar tillkommande projekt inom andra insatsområden än innovation till att något utjämna obalansen. Samtidigt ser vi nu än tydligare nackdelarna med att tidigt i programgenomförandet inteckna merparten av resurserna för ett enskilt insatsområde. Möjligheterna att dra lärdomar från tidigt startade projekt för att nyttja under senare del av programperioden blir väldigt små här. Detta betyder bl.a. att möjligheterna att t.ex. korrigera vad vi uppfattar som en allt för stark tonvikt på forskningsprojekt och för liten vikt vid innovationsprojekt blir små.

Vi ser också att den låga andelen intecknade resurser för området Transporter kan vara ett uttryck för bristande intresse från parterna.

Vidare ser vi att de förväntade målen för programmets aktivitetsindikatorer redan är uppnådda i de allra flesta fall och i flera fall överträffade med bred marginal. Som vi hävdade i delrapport 1 så finns en risk för att målen för vissa av aktivitetsindikatorerna är allt för lågt satta. Det finns anledning att i det fortsatta utvärderingsarbetet ta en tydligare utgångspunkt i projektens uppgivna mål och mer i detalj undersöka innebörden i aktivitetsindikatorerna och de detaljerade kopplingarna mellan aktivitetsindikatorerna och de specifika målen som respektive projekt ska bidra till att uppnå.

Detta givet menar vi ändå att utvecklingen av uppnådda aktivitetsindikatorer i allt väsentligt ser bra ut, med hänsyn tagen till hur långt man har kommit i genomförandet av projekten och av de olika enskilda insatsområdena. Några undantag har noterats.

Det är vidare vår huvudsakliga slutsats att projektledarna fortsatt känner ett stort engagemang för sina projekt, både utifrån sin egen roll i projekten och utifrån deras upplevelse av övriga aktörers engagemang. Det som noteras framför allt från lärseminarierna är dock att man upplever att vissa av villkoren för genomförandet innebär en utmaning. Det handlar dels om projektens upplevda administrativa börda, dels om att enskilda parter har svårt att få ett välfungerande genomförande. I det senare fallet menar man att det gäller främst akademien och företagen. Man ser här att grundläggande regelverk och villkor ibland försvårar för dessa att medverka som partners i projekten.

En ytterligare aspekt som man lyfter är vad man uppfattar som bristen på stöd i att bygga bestående gränsöverskridande strukturer med utgångspunkt i projektet. Här är det utvärderarnas slutsats att det saknas en tydlig "programägare" just ur det viktiga gränsöverskridande perspektivet. Vem tar ansvaret för att skapa bestående gränsöverskridande mervärden? Detta är förstås en utmaning man delar med de flesta andra gränsregionala program, men inte desto mindre en viktig fråga för att programmen ska kunna leverera tydliga och bestående mervärden.

6.2 Projektens resultat

Projektledarna är generellt optimistiska kring projektens förmåga att leverera resultat, och således för att nå sina mål. Samtidigt ser vi att det finns relativt stora skillnader mellan projekten när det gäller vad slags typ av resultat som förväntas skapas, liksom i hur man arbetar med att resultaten ska bli bestående samt vilken roll det gränsregionala perspektivet verkligen spelar för projektresultaten.

Vi identifierar här två huvudtyper av resultat från projekten, dels sådana som handlar om att stärka gränsregionen i sig, dels sådana som stärker de ingående organisationernas gränsöverskridande nytta. För bägge typerna av resultat dominerar vad vi skulle kunna kalla mer oprecisa resultat, som förvisso kan vara viktiga men som ändå är svåra att fastslå och ännu svårare att värdera. Det är långt vanligare att projekten arbetar med att utveckla och sprida kunskap i en mer allmän mening än att man faktiskt innoverar eller arbetar med att överkomma gränshinder. Det är långt vanligare med en slags allmän marknadsutveckling än med produkt- och tjänsteutveckling.

Det är vidare utvärderarens bedömning att det fortfarande är "överbyggnaden" för att skapa det gränsregionala mervärdet som i viss mån saknas för båda dessa typer av projektresultat. Detta är också nära kopplat till förmågan att skapa resultat som blir bestående. Även här upplever vi att många projekt har svårt att skapa denna typ av förutsättningar. Risken är att det blir nationella delar av projekten som kan föras vidare men att verkligt gränsregionala resultat i hög grad förblir tillfälliga. Detta är också en av de frågor som följeforskarna lyfter som en farhåga.

Både projekt och företagare lyfter också olika strukturella hinder för projektens möjligheter att nå och leverera resultat. Vi noterar bl.a. att det fortfarande är svårt för projekten att få en aktiv medverkan från företag i form av en aktiv samverkande partner. Detta innebär att särskilt små företag måste vara beredda att lägga mycket resurser på detta, vilket uppfattas som ett hinder. Ytterligare en viktig aspekt här är den korta tiden för projekten. Med ambitiösa mål om gränshindersangripande eller innovativ forskning i kombination med att skapa bestående gränsöverskridande strukturer blir en projekttid om tre år väldigt kort.

6.3 Programmets resultat

Ser vi till programmets specifika mål, som vi rekapitulerar utifrån figuren nedan, ska vi nu försöka sammanfatta vad projektens förväntade resultat betyder ur ett programperspektiv.

Figur 12 Programmets specifika mål

Innovation	Grön ekonomi	Transport	Sysselsättning
<p>Förbättra kapaciteten för FoU</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öka antalet forskare verksamma gränsregionalt/internationellt, som samverkar med näringslivet inom ÖKS styrkeområden • Öka tillämpad forskning och innovation 	<p>Utveckla nya och använda befintliga tekniker för minskad energianvändning och ökad andel förnybar energianvändning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öka antalet samarbeten för utveckling av ny teknik etc. för främja produktionen av förnybar energi • Öka användningen av förnybar energi • Minskad energiförbrukning i offentlig sektor 	<p>Effektiva och hållbara transporter för en sammanhängande attraktiv och tillgänglig gränsregion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förbättra tillgängligheten till och genom ÖKS • Minska transporttiden med miljövänliga transporter (för människor och gods) till närmaste TEN-T knutpunkt • Öka det miljövänliga transportarbetet 	<p>Främja potentialen genom att bidra till att integrera arbetsmarknaden och få bort gränshinder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Främja ökad sysselsättning i egenföretag, mikroföretag och nya företag • Öka antalet gränsarbetspendlare

För området Innovation kan vi konstatera att vi genom flera av projekten bidrar till att öka antalet forskare som är gränsregionalt verksamma. Vi befärdar dock att allt för få av dessa projekt innebär att dessa forskare samverkar också med näringslivet. Motsvarande gäller också för målet om ökad tillämpad forskning och innovation. Här ser vi att projekten bidrar till en starkt situation för den tillämpade forskningen (jämfört med grundforskning) men vi menar att många fler (alla) projekt bör ha som mål att bidra till innovationer.

Vi har också i denna delrapport sett exempel på att sådan konkret näringslivssamverkan möter flera strukturella hinder i mer ambitiösa innovationsprojekt.

För området Grön ekonomi innebär projekten per definition att man ökar antalet samarbeten, men frågan är huruvida dessa samarbeten verkligen blir bestående efter det att projekten avslutas. Vi ser i vår utvärdering att få projekt har resultat som tyder på sådana bestående samarbeten. När det gäller användningen av förnybar energi och minskningen av energiförbrukningen ser vi projekt som tydligt adresserar detta, men det är vår bedömning att det ännu är tidigt att säga hur väl man kommer att lyckas här.

För området transport är det ännu för tidigt att dra några slutsatser, utöver att den relativt låga intecknandegraden kan komma att behöva hanteras av programorganisationen.

För området sysselsättning ser vi resultat som adresserar både nya företag och antalet gränspendlare. Vi bedömer det dock som att vi ännu ser en relativt begränsad utveckling av de faktiska resultaten i båda dessa avseenden.

6.4 Rekommendationer från utvärderingen

Utvärderarna vill mot bakgrund av denna delrapport lämna följande rekommendationer till programmets genomförandeorganisation. Här kan vi notera att olika rekommendationer kan behövas om hand av olika aktörer inom genomförandeorganisationen.

1. Fortsätt arbetet med att stimulera ansökningar från området Transport.

Det finns ett tydligt fortsatt behov av att stimulera ansökningar från området Transport. Av de tre specifika målen är det två som är relativt allmänna och som bör kunna möjliggöra många olika typer av samverkan: *Öka det miljövänliga transportarbetet* och *Förbättra tillgängligheten till och genom*

ÖKS-området. Övervakningskommittén bör se över möjligheten att utse en särskild arbetsgrupp inom sig eller inom styrkommittéerna som får i särskilt uppdrag att identifiera och föra dialog med potentiella projektägare och projektpartners inom området.

2. Fortsätt utveckla uppföljningen av kommunicerbara resultat, knyt detta till gränsöverskridande samverkan

En av slutsatserna i denna rapport är att programmets aktivitetsindikatorer bara ger en begränsad bild av projektens och därmed programmets resultatskapande. Det finns därför behov av att systematiskt närmare följa inte bara vilka aktiviteter som projekten genomför utan också mer konkret vilka resultat dessa leder till. Här har GS inlett ett arbete med att ta fram resultatnära och kommunicerbara indikatorer för att följa upp detta närmare. Det är utvärderarnas rekommendation att GS fortsätter detta arbete men att det också tydligt adresserar programmets kärna, nämligen resultat som bygger på ett utvecklat gränsöverskridande mervärde. Det är också här som den fortsatta programutvärderingens fokus tydligt bör ligga.

3. Öka den aktiva rådgivningen kring projektdesignen – antal partners, på vilket sätt partners ska delta.

Vi har i denna delrapport sett exempel på projekt där man har svårigheter att få samverkan i projektpartnerskapen att fungera och att man arbetar sida vid sida snarare än tillsammans. Vi ser också exempel på projekt där rollfördelningen mellan deltagare inte är den optimala. Deltagandeformen behöver anpassas till projektorganisationen och dess förutsättningar. Vi rekommenderar därför att erfarenheterna från genomförandet samlas och systematiskt erbjuds som rådgivning vid utformningen av nya projektansökningar. Dessa erfarenheter bör också tas tillvara inför utformningen av kommande program.

4. Särskilda stödinsatser för de mest innovationsorienterade projekten

Vi ser i utvärderingen att det relativt begränsade antal projekt där akademi och företag arbetar tillsammans i konkreta innovationsprocesser behöver ett extra stöd, t.ex. i hantering av den administration som ankommer på de deltagande företagen samt i frågor som rör regelverken exempelvis kring statsstöd. Vårt förslag är därför att man inom GS överväger möjligheterna att inrätta en särskild rådgivnings- eller stödfunktion dit företag eller projekt som arbetar med företag som stödmottagare kan vända sig för att få så snabba och entydiga svar som möjligt. Exakt hur en sådan funktion kan se ut har utvärderarna inte haft möjlighet att fördjupa sig i inom ramen för denna delrapport. Avgörande är få en mer samlad, snabbare och i vissa fall mer samstämmig kommunikation med den typen av projekt.

5. Främja utvecklingen av organisationer som kan ta ett tydligt och även långsiktigt gränsöverskridande utvecklingsansvar och som därmed kan ta ett ansvar för att ta resultat från projekten vidare.

Den kanske största utmaningen för de gränsregionala programmen kan vara deras förmåga att skapa strukturer som gör att projekten kan leva vidare efter projekttiden. Det är idag projektens uppgift att inom ramen för projekten själva försöka tillgodose detta. Detta är en svår uppgift. Projekten består av partners från olika nationella organisationer och det saknas ofta en aktör som känner ett tydligt ägarskap för det gränsöverskridande arbetet. Samtidigt finns i programområdet flera aktörer som har som sin huvuduppgift att driva det gränsöverskridande arbetet framåt, t.ex. i de s.k. gränskommittéerna.

Gemensamma Sekretariatet bör överväga möjligheterna att identifiera sådana aktörer som skulle kunna fungera "strukturägande" inom programmets olika insatsområden. Sådana aktörer skulle kunna få i uppgift att stötta projekten i att skapa strukturer som gör att det gränsöverskridande samarbetet kan leva vidare efter projektens slut. Uppbyggnaden av sådana strukturägande aktörer borde delvis kunna finansieras inom ramen för programmet och GS bör här undersöka om detta också betyder att det finns behov av justeringar i programskrivningen. Modeller för sådana strukturägande aktörer kan finnas exempelvis i de s.k. gränskommittéerna (Greater Copenhagen & Skåne Committee och Göteborg-Oslo-samarbetet).

